

Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma

Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma

METSÄHALLITUS

Översättning: Cajsa Rudbacka-Lax
Kansikuva: Elisa Pääkkö

© Metsähallitus 2006

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-490-X (pdf)

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	2006
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	20.9.2005
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	582/623/2004
SUOJELUALUETYYPI/ SUOJELUOHJELMA	Soidensuojelualue, Soidensuojeluohjelma, Natura 2000		
ALUEEN NIMI	Lämsänaapa-Sakkala-aapa		
NATURA 2000-ALUEEN NIMI JA KOODI	Luiron suot FI 130 0904		
ALUEYKSIKKÖ	Perä-Pohjolan luontopalvelut		
TEKIJÄ(T)	Metsähallitus		
JULKAISUN NIMI	Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma		
TIIVISTELMÄ	Luiron soiden Natura 2000 -alue sijaitsee pääosin Pelkosenniemen ja osittain Savukosken kuntien alueilla. Siihen kuuluva Lämsänaapa–Sakkala-aapa on perustettu soidensuojelualueeksi vuonna 1988 (ssa 120 163). Natura 2000-verkostoon liitettyyn alueeseen kuuluvat lisäksi Sudenvaaranaapa, Sokanaapa ja Kairanaapa. Pinta-alaltaan Natura 2000 -alue on 12 345 hehtaaria ja se on kuulunut vuodesta 2004 lähtien kansainvälisen kosteikkojen suojelua koskevan Ramsarin sopimuksen piiriin. Tämä suunnitelma on ensimmäinen tälle Natura 2000 -alueelle laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma ja sen tarkoituksena on ohjata alueen eri käyttömuotoja. Suunnitelma on laadittu osana Life-Luonto-hanketta ”Keski-Lapin linnustollisesti arvokkaiden aapasoiden suojelu ja käyttö.” Alueeseen kuuluvat valtionmaat tulevat Metsähallituksen hallintaan. Luiron soiden osalta on voimassa valtioneuvoston periaatepäätös (26.3.1981, liite 78A), jonka mukaan yksityismaiden lunastukseen ei mennä, vaan ainoastaan vapaaehtoiset keinot ovat käytössä. Tästä syystä alueelle saattaa jäädä yksityisomistuksessa olevia kiinteistöjä vielä alueen perustamisen ollessa ajankohtaista. Luiron suot ovat pääosin runsasravinteisia aapasoitia, lukuun ottamatta Kairanaapaa sekä Sakkala-aavan ja Lämsänaavan keidassoita. Perä-Pohjolan suurimmat keidassuot löytyvät Luiron soilta. Kolmannes alueen aapasoitista on lettoja ja erityisesti koivuletot ovat tunnusomaisia alueelle. Luiron soilla esiintyy lukuisia Natura- luontotyyppisiä, joista priorisoituja ovat aapa- ja keidassuot, puustoiset suot ja luonnonmetsät. Alueen metsiä on hyödynnetty taloudellisesti aivan viime vuosikymmeniin asti johtuen yksityismaiden suuresta määrästä. Luonnollisen sukkession jouduttamiseksi alueella ennallistetaan polttamalla 10 hehtaaria talousmetsää. Alueelta on tavattu 13 uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi luokiteltua ja viisi luontodirektiivin liitteessä II mainittua putkilokasvi- tai sammallajia. Linnustollisesti Luiron suot on erittäin merkittävä. Alueella on tavattu 94 lintulajia, joista 16 on uhanalaisia tai silmälläpidettäviä ja 19 kuuluu lintudirektiivin liitteeseen I. Lisäksi alueella on havaittu kaksi silmälläpidettävää kotilolajia, joista toinen on mainittu luontodirektiivin liitteessä II. Luiron soiden tärkeimpiä käyttömuotoja ovat poronhoito, metsästys, marjastaminen ja muu virkistäytyminen. Luonnonsuojelulain mukaisesti alueen hoidon ja käytön tärkein tavoite on luonnon suojelu, ja muiden käyttömuotojen on tuettava tätä tavoitetta. Alueen nykyisten ja suunnitelmassa esitettyjen käyttömuotojen ei katsota vaarantavan niitä luontoarvoja, joiden perusteella alue on liitetty Natura 2000-verkostoon.		
AVAINSANAT	Luiron suot, Lämsänaava–Sakkala-aapa, hoito- ja käyttösuunnitelma, aapasuo, soidensuojelu, Natura 2000		
MUUT TIEDOT	Hoito- ja käyttösuunnitelman ovat kirjoittaneet Anu Hjelt ja Elisa Pääkkö.		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 8		
ISSN	1796–2943	ISBN (PDF)	952-446-490-X
SIVUMÄÄRÄ	54s.	KIELI	suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	JAKAJA	Metsähallitus, luontopalvelut

PRESENTATIONSBLAD

UTGIVARE	Forststyrelsen	UTGIVNINGSDATUM	2006
UPPDRAAGSGIVARE	Forststyrelsen	DATUM FÖR GODKÄNNANDE	20.9.2005
SEKRETESSGRAD	Offentlig	DIARIENUMMER	582/623/2004
TYP AV SKYDD SOMRÅDE/ SKYDDSPROGRAM	Myrskyddsområde, myrskyddsprogram, Natura 2000		
OMRÅDETS NAMN	Luiro suot		
NATURA 2000-OMRÅDETS NAMN OCH KOD	Luiro suot FI 130 0904		
REGIONENHET	Nordbottens naturtjänster		
FÖRFATTARE	Anu Hjelt, Elisa Pääkkö		
PUBLIKATION	Skötsel- och användningsplan för Luiro suot		
SAMAMNDRAG	Natura 2000-området Luiro suot ligger huvudsakligen på Pelkosenniemi kommuns område och delvis på Savukoski kommuns område. I området ingår Lämsänaapa–Sakkala-aapa som inrättats som myrskyddsområde 1988 (ssa 120 163). Till det område som tagits med i nätverket Natura 2000 hör dessutom Sudenvaanaapa, Sokanaapa ja Kairanaapa. Natura 2000-områdets areal är 12 345 hektar och det har sedan 2004 omfattats av den internationella Ramsarkonventionen som gäller skydd av våtmarker. Denna plan är den första skötsel- och användningsplan som utarbetats för detta Natura 2000-område och syftet med den är att styra de olika användningsformerna för området. Planen har utarbetats som ett led i Life-Naturprojektet ”Skydd av för fågelfaunan värdefulla våtmarker i mellersta Lappland Den statsmark som hör till området kommer i Forststyrelsens besittning. Beträffande Luiro suot gäller statsrådets principbeslut (26.3.1981, bilaga 78A), enligt vilket man inte börjar inlösa privatägd mark, utan endast frivilliga metoder används. Av denna orsak kan det fortfarande finnas fastigheter i privat ägo på området när det blir aktuellt att inrätta området. Luiro suot är i huvudsak näringsrika aapamyrar, med undantag för Kairanaapaa samt högmossarna Sakkala-aapa och Lämsänaapa. Nordbottens största högmossar finns på Luiro suot. En tredjedel av områdets aapamyrar är rikkärr och i synnerhet björk-rikkärren är karaktäristiska för området. På Luiro suot förekommer ett flertal Natura-naturtyper, av vilka aapamyrar, högmossar, trädbevuxna myrar och naturskogar är prioriterade. Skogarna i området har utnyttjats ekonomiskt ända till de senaste decennierna på grund av den stora andelen privatägd mark. För att påskynda den naturliga successionen restaureras området genom att 10 hektar ekonomiskog bränns. I området har påträffats 13 kärnväxt- eller mossarter som är klassificerade som hotade eller hänsynskrävande och fem som nämns i bilaga II till habitatdirektivet. Fågelfaunan på Luiro suot är synnerligen betydande. I området har påträffats 94 fågelarter, av vilka 16 är hotade eller hänsynskrävande och 19 ingår i bilaga I till fågeldirektivet. I området har dessutom iakttagits två hänsynskrävande snäckarter av vilka den ena nämns i bilaga II till habitatdirektivet. De viktigaste användningsformerna för Luiro suot är renskötsel, jakt, bärplockning och annan rekreation. I enlighet med naturvårdslagen är det viktigaste målet med skötseln och användningen att skydda naturen och de andra användningsformerna måste stödja detta mål. De nuvarande användningsformerna för området och de användningsformer som föreslås i planen anses inte äventyra de naturvärden som gjort att området tagits med i nätverket Natura 2000.		
NYCKELORD	Luiro suot, Lämsänaapa-Sakkala-aapa, skötsel- och användningsplan, aapamyr, myrskydd, Natura 2000		
ANDRA UPPGIFTER			
SERIENS NAMN OCH NUMMER	Metsähallituksen luonnonsojeluulkaisuja. Sarja C 8		
ISSN	1796–2943	ISBN (PDF)	952-446-490-X
SIDANTAL	54 s.	SPRÅK	finska
FÖRLAG	Forststyrelsen	DISTRIBUTION	Forststyrelsen, naturtjänster

Sisällys

1 Johdanto	7
1.1 Suunnittelualue	7
1.2 Suunnittelun vaiheet	9
1.3 Osallistaminen	9
ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ.....	11
2 Luonto ja historia	11
2.1. Alueen yleiskuvaus.....	11
2.2. Geologia ja geomorfologia	11
2.3 Vesistöalueet	12
2.4 Natura 2000-luontotyytit	14
2.5 Uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivikasvilajit.....	18
2.6 Linnusto.....	19
2.7 Maanilviäislajisto	20
2.8 Historia	21
2.9 Yhteenveto.....	21
HOITO JA KÄYTTÖ	23
3 Hoidon ja käytön tavoitteet	23
3.1 Lakien ja säädösten asettamat tavoitteet	23
3.2 Natura 2000 –ohjelman asettamat tavoitteet	23
3.3 Important Bird Areas (IBA)	24
3.4 Ramsarin sopimus	24
3.5 Metsähallituksen asettamat tavoitteet.....	24
4 Maankäytön vyöhykkeet.....	26
5 Luonnon suojelu ja hoito	26
5.1 Luonnontilan säilyttäminen	26
5.2 Lajiston suojelu	26
5.3 Ennallistaminen	26
5.4 Seuranta	27
6 Kulttuuriarvojen suojelu	27
7 Luonnon käyttö	28
7.1 Retkeily	28
7.2 Marjastus ja sienestys.....	28
7.3 Kalastus	30
7.4 Metsästys.....	30
7.5 Poronhoito	31
7.6 Puuston käyttö	31
7.7 Matkailun yritystoiminta	32
7.8 Liikenne ja liikkuminen.....	32
8 Luonto-opastus	33
9 Opetus.....	33

10 Tutkimus	34
11 Toimenpidesuunnitelmat	34
HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET	35
12 Hallinnan ja hoidon järjestäminen	35
13 Resurssit ja aikataulu.....	37
14 Suunnitelman vaikutusten arviointi	38
14.1 Suunnitelman ekologiset vaikutukset.....	38
14.2 Suunnitelman sosiaaliset vaikutukset.....	38
14.3. Suunnitelman taloudelliset vaikutukset.....	38
14.4 Suunnitelman vaikutukset Natura 2000- alueen suojelun toteutumiseen.....	39
Lähteet.....	40
Liitteet	43
Lyhennelmä saapuneista lausunnoista.....	43
Yleisötilaisuudessa 1.4.2004 esille tulleita aiheita ja kysymyksiä.....	48
Lausuntojen vaikutukset suunnitelmaan	49
Ympäristöministeriön vahvistamiskirje	53

1 Johdanto

1.1 Suunnittelualue

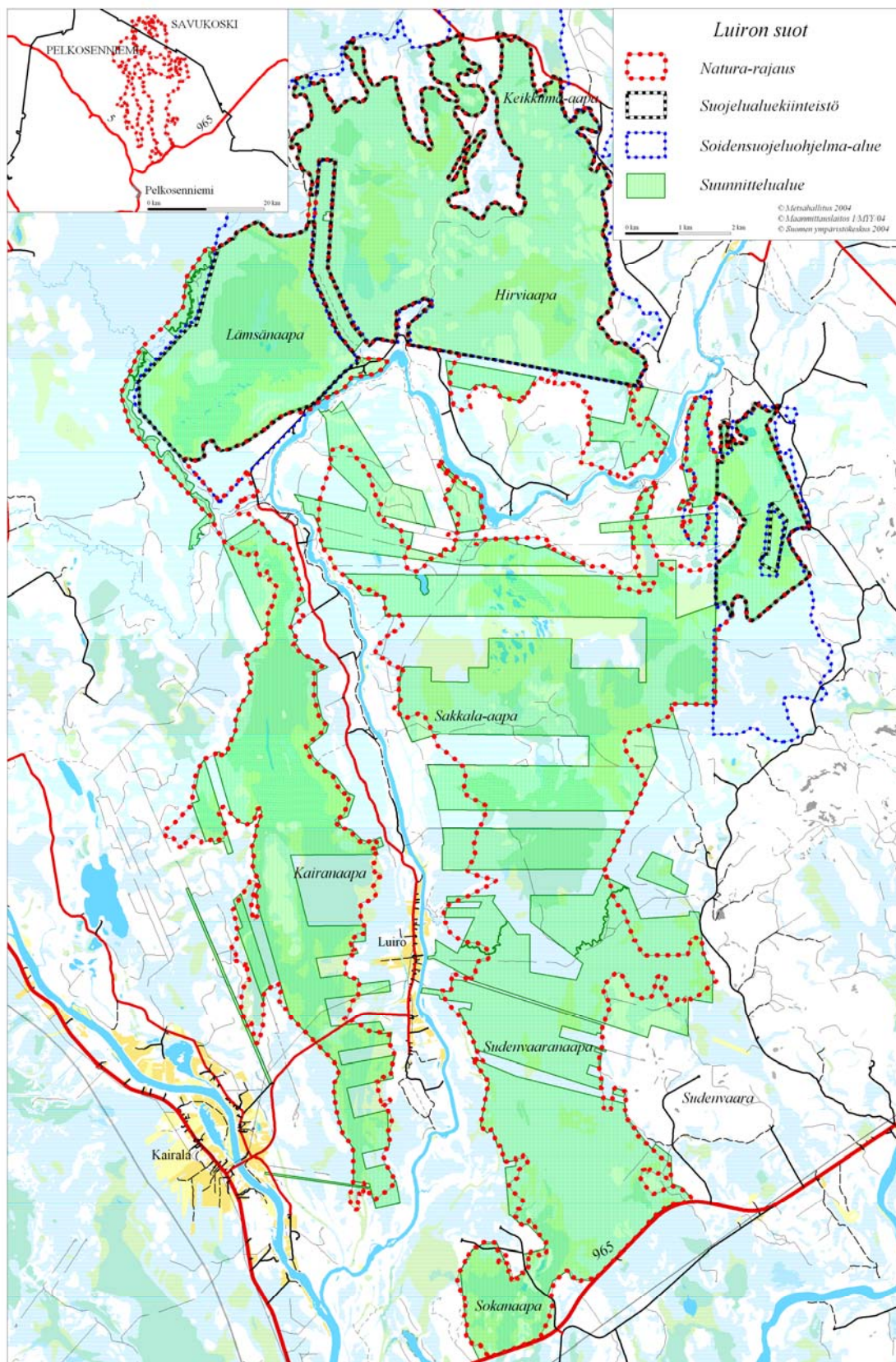
Luiron soiden Natura 2000-alue sijaitsee pääosin Pelkosenniemen ja osittain Savukosken kuntien alueella. Alue on hajanainen ja sen välissä virtaa Luirojoki. Joen varrella sijaitseva Luiron kylä on myös alueen eri osien keskellä. Luiron suot rajoittuvat eteläisimmältä osaltaan Savukoskentiehen. Alue on niin sekä linnustollisesti että kasvistollisesti hyvin arvokas.

Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma on ensimmäinen Luiron soiden Natura 2000 -ohjelman kohteelle (FI 130 0904) laadittu suunnitelma. Suunnittelualue noudattaa Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelutarkoituksiin hankittujen kiinteistöjen aluetta ja sen pinta-ala on 12 214 hehtaaria (tilanne 1.5.2004). Natura- alueen pinta-ala on 12 345 hehtaaria. Alueesta 10 312 hehtaaria on Metsähallituksen hallinnassa, noin 1 154 hehtaaria on yksityisiä maita ja noin 73 hehtaaria rauhoitussopimuksin rauhoitettuja yksityismaita. Lisäksi 806 hehtaarilla oli hallinnansiirto Metsähallitukselle kesken (tilanne 1.5.2004). Pääosa alueen vesistöistä on yksityisiä tai yhteisiä vesialueita.

Lämsänaavan-Sakkala-aavan alue kuuluu valtioneuvoston 26.3.1981 vahvistamaan soidensuojelun perusohjelman täydennysosaan. Osa alueesta on jo toteutettu luonnonsuojelulain mukaiseksi Lämsänaavan-Sakkala-aavan soidensuojelualueeksi (laki eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta soidensuojelualueiksi 30.9.1988/851; ssa 120 163). Muut Natura 2000-ohjelmaan kuuluvat alueet ovat Kairanaapa, Sudenvaaranaapa ja Sokanaapa. Natura- alue on yli 8 500 hehtaaria laajempi kuin alkuperäinen Lämsänaavan-Sakkala-aavan suojelualue. Toisaalta Lämsänaavalla soidensuojeluohjelman rajausta on yli 1600 hehtaaria ja Sakkala-aavalla yli 460 hehtaaria laajempi kuin Natura- rajausta. Natura 2000 -, soidensuojeluohjelma-, soidensuojelualue- ja suunnittelualue-rajaukset esitetään kuvassa 1.

Luiron soiden osalta on voimassa valtioneuvoston periaatepäätös (26.3.1981, liite 78A), jonka mukaan yksityismaiden lunastukseen ei mennä, vaan käytössä ovat ainoastaan vapaaehtoiset keinot eli kaupat, vaihdot ja rauhoitukset. Alueelle saattaa siis jäädä perustamisenkin ollessa ajankohdasta yksityisiä palstoja, jotka on suojeltu rauhoitussopimuksella sekä kokonaan suojelun ulkopuolelle jääviä yksityismaita. Alueen yksityismaat pyritään kuitenkin hankkimaan valtion omistukseen tulevaisuudessa. Tätä suunnitelmaa sovelletaan myös niillä palstoilla, jotka on hankittu luonnonsuojelutarkoituksiin ja jotka tulevat Metsähallituksen hallintaan vasta suunnitelman valmistumisen jälkeen sekä niillä, jotka liitetään suojelukiinteistöön Natura- alueen ulkopuolelta.

Luiron soiden Natura 2000- alueen suojelu tullaan toteuttamaan luonnonsuojelulain nojalla. Kohde kuuluu sekä SCI (Sites of Community Importance) -alueisiin että SPA (Special Protection Areas) -alueisiin eli alue kuuluu sekä Euroopan unionin luontodirektiivin että lintudirektiivin perusteella Natura 2000 -verkostoon liitettuihin alueisiin. Lisäksi Lämsänaapa-Sakkala-aapa kuuluu sekä IBA (Important Bird Areas)-verkostoon että FINIBA (Finnish Important Bird Areas)-verkostoon. IBA-verkosto on BirdLife Internationalin vuonna 2000 laatima lista kansainvälisesti merkittävistä lintukohteista. FINIBA puolestaan on Suomen ympäristökeskuksen ja BirdLife Suomen laatima lista ja siten kansallinen laajennus IBA-hankkeeseen. FINIBA- hankkeen tarkoitus on mm. kartoittaa kaikki maamme tärkeät lintujen pesimä- ja kerääntymisalueet. Luiron suot nimettiin Ramsar- kohteeksi vuonna 2004. Ramsarin sopimus allekirjoitettiin Iranin Ramsarissa vuonna 1971 ja se koskee kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen suojelua. Luonnonsuojelulain 4§ velvoittaa toimimaan kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

Kuva 1. Luiron soiden sijainti ja rajaukset. © Metsähallitus 2006, © Maanmittauslaitos 1/MYY 06, © Suomen ympäristökeskus 2006.

Luiron suot on pääosin luonnontilassa. Osa alueen metsistä on ollut metsätalouskäytössä ja hakkuut on ulotettu monin paikoin aivan alueen reunaan saakka. Kairanaavan itäreunalla ja Lämsänaavan ympärillä on mittavia ojituksia, jotka eivät kuitenkaan ulotu itse suojelualueelle. Sakkala-aavalla ojitukset ulottuvat osin myös soidensuojelualueelle ja Natura- alueelle.

Aapasuot ovat Euroopan unionin erityisen tärkeäksi nimeämä luontotyyppi. Niiden levinneisyysalue sijoittuu EU-maissa Suomen ja Ruotsin pohjoisosiin. Aapasoiden merkitys linnustolle on erittäin suuri. Soiden pesimälintujen lajimäärä kasvaa etelästä pohjoiseen päin toisin kuin muissa elinympäristöissä ja useimmissa eliöryhmissä (Järvinen&Väisänen 1978). Lintujen suuri määrä perustuu soiden tarjoaman ravinnon runsauteen. Suoveden taso sekä kasvualustan ravinteisuus ja happamuus vaihtelevat suuresti eri suotyypeillä ja suon eri osissa, joten aapasuot tarjoavat kasvu- paikan myös monimuotoiselle kasvilajistolle. Luiron soille ovat leimaa-antavia laajat koivuletot, joita on Sakkala-aavalla, Sudenvaaranaavalla ja Hirviaavalla. Lämsänaapa on eksentrisen keidas- suo, mikä on näin pohjoisessa hyvin harvinaista.

1.2 Suunnittelun vaiheet

Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma on tehty osana 1.11.2000–31.10.2005 toteutettavaa, EU:n osittain rahoittamaa ja Lapin ympäristökeskuksen koordinoimaa Life-Luonto –projektia ”Keski-Lapin linnustollisesti arvokkaiden aapasoiden suojelu ja käyttö” (”Protection and usage of aapa mires with a rich avifauna”). Suunnitelman ovat laatineet Metsähallituksen erikoissuunnittelijat Anu Hjelt ja Elisa Pääkkö. Suunnitelman tekoon ovat osallistuneet suunnitelman tueksi perustettuun työryhmään kuuluneet puistonjohtaja Pertti Ikonen, erikoissuunnittelijat Satu Kalpio ja Erkki Tuovinen sekä muut asiantuntijat. Suunnitelman vahvistaa Ympäristöministeriö.

Luonnonsuojelulaissa todetaan, että hoito- ja käyttösuunnitelma voidaan laatia kansallispuistojen lisäksi myös muille luonnonsuojelualueille, esimerkiksi Natura 2000–alueille. EU:n luontodirektiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan Natura 2000–alueille on tarvittaessa laadittava tarkoituksenmukaisia käyttösuunnitelmia. Ympäristöministeriön asettaman työryhmän mietinnössä (19.12.2002) todetaan, että Natura 2000–alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmassa tulee selvittää alueen nykytila ja nykyinen käyttö sekä suojelun ja käytön tavoitteet. Suunnitelmassa esitetään suojeluun ja käytön ohjaukseen tarvittavat toimenpiteet ja suunnitelma niiden toteuttamisesta sekä esitys seurannasta ja arviointi suunnitelman vaikutuksista. Kaikille Keski-Lapin Life- kohteille (Luiron suot, Teuravuoma–Kivijärvenvuoma, Näätävuoma–Sotkavuoma, Viiankiaapa ja Joutsenaapa–Kaita-aapa) laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma. Suunnitelma on Metsähallituksen omaa toimintaa ohjaava dokumentti, jolla ei ole järjestyssäännön kaltaista statusta. Luiron soiden hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu ohjaamaan alueen eri käyttömuotoja.

1.3 Osallistaminen

Suunnitelman teko aloitettiin pohjatiedon keräämisellä vuonna 2001. Kesinä 2001–2003 kerättiin kasvisto- ja luontotyyppitietoja ja tehtiin lintulaskentaa sekä maatilokartoitusta. Suunnitelman teon pohjaksi järjestettiin yleisö- ja keskustelutilaisuus Luiron koululla 6.6.2002, jossa esiteltiin hoito- ja käyttösuunnitelmien sisältöä yleisesti ja keskusteltiin paikallisten asukkaiden toiveista alueen käytön suhteen. Keskustelutilaisuuteen saapui 20 henkilöä. Kesän 2003 aikana haastateltiin paikallisia asukkaita alueen vanhoista käyttömuodoista sekä paliskunnan edustajia poronhoidon osalta. Pelkosenniemen ja Savukosken riistanhoitoyhdistyksille lähetettiin kirje, jossa tiedotettiin suunnitelman teosta. Osallistamisen tärkeänä tehtävänä on varmistaa paikallisten asukkaiden ja

muiden asiasta kiinnostuneiden mahdollisuus tuoda julki omat mielipiteensä ja odotuksensa kohteen käyttömuodoista. Osallistamisen tarkoituksena on myös luoda positiivista asennetta luonnon-suojeluun niin tietyllä alueella ja kuin laajemminkin.

Suunnitelmaluonnoksen valmistuttua järjestettiin Luiron kylällä 1.4.2004 esittelytilaisuus, jolloin tilaisuuteen osallistuvilla oli mahdollisuus esittää mielipiteensä suunnitelman sisällöstä (Liite 2). Keväällä 2004 järjestettiin virallinen lausuntokierros. Lausuntoja antoi kaikkiaan 12 tahoa. Lyhennelmät lausunnoista on koottu liitteeseen 1 ja niiden pohjalta tehdyt muutokset tai tarkennukset on koottu liitteeseen 3.

ALUEEN LUONTO JA TÄHÄNASTINEN KÄYTTÖ

2 Luonto ja historia

2.1. Alueen yleiskuvaus

Luiron soiden Natura 2000-alue muodostuu useasta osa-alueesta. Luirojoen itäpuolella sijaitsevat Sudenvaaranaavan aapasuoalue, Sakkala-aavan aapa- ja keidassuokokonaisuus sekä Sokanaavan aapasuo. Luirojoen länsi- ja pohjoispuolella sijaitsevat Hirviaavan–Keikkuma-aavan aapasuokokonaisuus, Kairanaavan aapasuoallas sekä Lämsänaavan keidassuo. Suot ovat pääosin runsasravinteisia lukuun ottamatta Kairanaapaa ja keidassoita. Natura- alueeseen kuuluu osa Hietajoesta, Alimmaisesta ja Ylimmäisestä Lämsänojasta sekä Verkko-ojasta. Alueen sisällä on pieniä suolampia ja -järviä: Kairanaavanlampi, Sokaanlammit, Rästäslampi, Joutsenrimmet, Palamajärvi ja Salonlampi.

Natura- alue rajautuu pohjoisosassa perustetun soidensuojelualueen osalta Metsähallituksen metsätalousmaihin. Myös Sakkala-aavan soidensuojelualue rajautuu etelä- ja pohjoisosista Metsähallituksen metsätalousmaihin. Muut alueet rajautuvat yksityisomistuksessa oleviin metsä- ja suomaihin. Osa lajistotiedoista on salassa pidettävää, mistä johtuen kaikkia lajikohtaisia tietoja ei ole ilmoitettu.

2.2. Geologia ja geomorfologia

Kallioperä

Luiron suot kuuluu Lapin vihreäkivivyöhykkeeseen eli Keski-Lapin liuskealueeseen, jolle tunnusomaisia ovat vulkaaniset eli tulivuoriperäiset kivet. Nämä ovat emäksisiä kivilajeja, jotka sisältävät niukasti piihappoa (SiO_2) ja runsaasti magnesiumia. Yleensä vulkaanisten alueiden suot ovat rehevämpiä kuin happamien graniittialueiden.

Luiron soiden eteläosa sisältyy Geologian tutkimuskeskuksen laatimaan 1:100 000 kallioperäkarttaan (karttalehti 3642 Pelkosenniemi). Sudenvaaranaavan alue on pääosin serisiittikvartsiittia, jossa on gabrojuonteita. Kairanaavalla on myös serisiittikvartsiittia sekä emäksisiä vulkaniitteja. Luiron soiden pohjoisosan kallioperätiedot perustuvat Geologian tutkimuskeskuksen 1:1 000 000 kallioperäkarttaan. Alueelta ei ole laadittu tarkempaa karttaa. Alueen geologinen kartoitus on kuitenkin käynnissä ja uusi kartta valmistunee vuoden 2005 aikana. Lämsänaavan, Hirviaavan ja Sakkala-aavan kallioperä muodostuu kahdesta muodostumasta, joista toinen sisältää karbonaatti- ja kalkkisiilikaattikiveä, mustaliusketta ja metavulkaniittia ja toinen mafista ja felsistä metavulkaniittia. Kairanaavan pohjoisosiin ulottuu lännestä mafisista ja ultramafisista metavulkaniiteista koostuva muodostuma.

Maaperä

Luiron soiden aluetta on peittänyt myöhäisjääkautinen suuri Sallan jääjärvi ja sen purkauduttua lyhytaikaisesti Ancylyl-järvi. Sakkala-aavalla soistuminen on alkanut matalahkosta maastopainanteesta. Sakkala-aavan alueella on myös nähtävissä useita muinaisia jokiuomia kuten Kapus-tajängän pohjalla sekä sen pohjoispuolisella Rästäsmaalla. Myös Kaakkurivuotso on muinainen

jokiuoma. Sudenvaaranaapa on syntynyt mannerjäätikön purkautumista seuranneiden purkausvesien kuluttamiin valumavesijuotteihin. Kairanaavalla soistuminen on alkanut muinaisen Luiron sivuhaaran uoman soistumisella.

Luiron soiden maaperätiedot perustuvat Geologian tutkimuskeskuksen 1:1 000 000 maaperäkartaan sillä alueelta ei ole laadittu tarkempaa karttaa. Alueen maaperä on pääosin turvekerrostumaa, sillä maaperäkartoituksissa turvekerrostumaksi luetaan vähintään metrin paksuinen turve. Luiron ja Ylimmäisen Lämsänojan varressa on jokikerrostumia (soraa, hiekkaa ja silttiä).

Kairanaavalta, Sakkala-aavalta ja Sudenvaaranaavalta on GTK:n suon syvyyskartat. Niiden perusteella Kairanaavalla ja Sakkala-aavalla turvetta on pääosin alle kaksi metriä. Kairanaavan eteläosassa tien eteläpuolella turvetta on kuitenkin syvimmillään viisi metriä ja Sakkala-aavalla Joutsenrimpien alueella yli kaksi metriä. Sudenvaaranaavalla turvetta on pääosin yli kaksi metriä, enimmillään turvetta on neljä metriä.

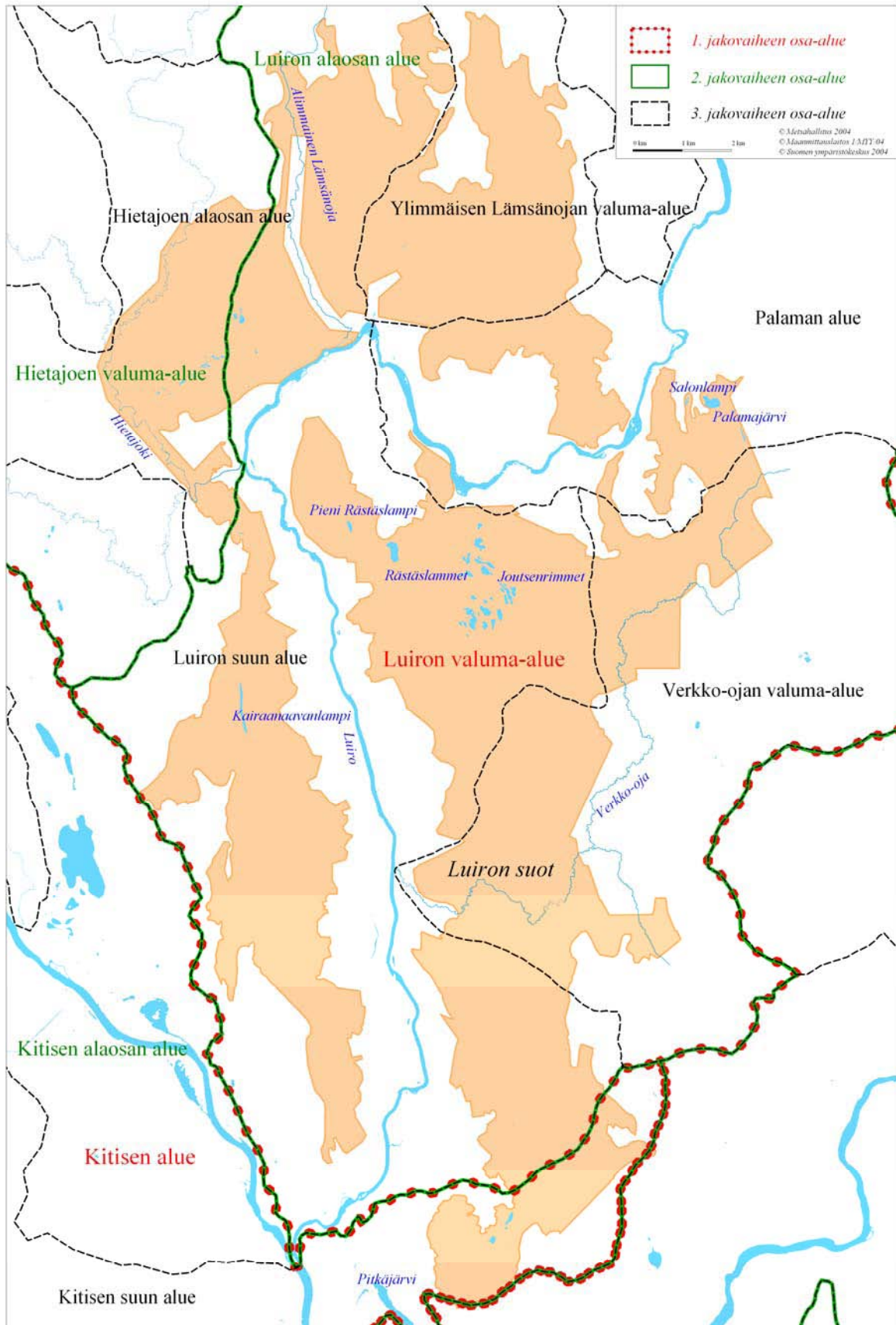
2.3 Vesistöalueet

Luiron soiden vesistöalueet on esitetty taulukossa 1 sekä kuvassa 2. Vesistöluokituksessa *valuma-alueet* saavat vetensä omien rajojensa sisältä, kun taas *alueille* tulee vettä myös yläpuolisilta valuma-alueilta.

Luiron suot kuuluu Kemijoen päävesistöalueeseen. Alueen eteläosa eli Sokanaapa ja Sudenvaaranaavan eteläosa kuuluvat Kitisen alueeseen, siinä Kitisen alaosan alueeseen ja edelleen Kitisen suun alueeseen. Muu osa Luiron soista kuuluu Luiron valuma-alueeseen. Pääosa Luiron valuma-alueesta kuuluu Luiron alaosan alueeseen jakautuen edelleen Luiron suun ja Palaman alueisiin sekä Ylimmäisen Lämsänojan ja Verkko-ojan valuma-alueisiin. Lämsänaapa puolestaan kuuluu Hietajoen valuma-alueeseen ja edelleen Hietajoen alaosan alueeseen.

Taulukko 1. Luiron soiden Natura- alueen jakautuminen vesistöalueisiin sekä alueiden pinta-alat.

Jakovaihe	Kemijoen päävesistöalue	ha
1 jakovaiheen osa-alue	Kitisen alue	
2. jakovaiheen osa-alue	Kitisen alaosan alue	
3. jakovaiheen osa-alue	Kitisen suun alue	561
1 jakovaiheen osa-alue	Luiron valuma-alue	
2. jakovaiheen osa-alue	Luiron alaosan alue	
3. jakovaiheen osa-alue	Luiron suun alue	6304
3. jakovaiheen osa-alue	Palaman alue	854
3. jakovaiheen osa-alue	Ylimmäisen Lämsänojan valuma-alue	1483
3. jakovaiheen osa-alue	Verkko-ojan valuma-alue	2100
2. jakovaiheen osa-alue	Hietajoen valuma-alue	
3. jakovaiheen osa-alue	Hietajoen alaosan alue	948

Kuva 2. Luiron soiden vesistö- ja valuma-alueet. © Metsähallitus 2006, © Maanmittauslaitos 1/MYY 06, © Suomen ympäristökeskus 2006.

2.4 Natura 2000-luontotyypit

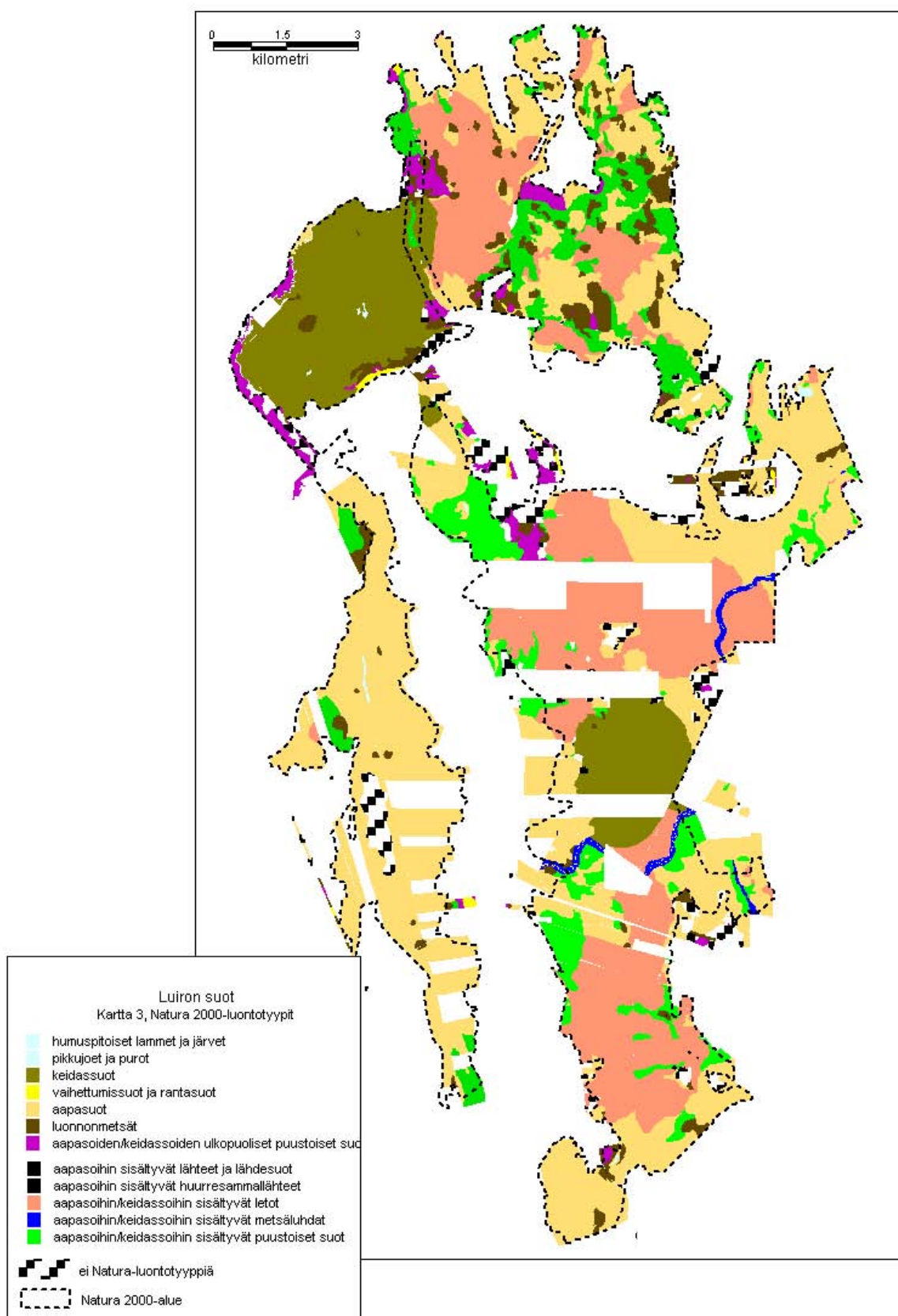
Luiron soiden Natura 2000-alue on inventoitu Metsähallituksen luonnonsuojelutarkoituksiin varattujen alueiden kuviokartoituksen ohjeiden mukaisesti maastokausina vuosina 2002 ja 2003. Kartoitus liittyi Keski-Lapin Life-hankkeeseen ja siinä inventoitiin mm. Natura- luontotyypit. Maastoinventointi kattoi 62 % alueen pinta-alasta, 32 % alasta tehtiin ilmakuvatulkinnalla sekä vanhojen puustotietojen perusteella ja 6 % käytettiin aikaisempia kasvillisuuskartoituksia. Inventoinnin tulokset tallennettiin Metsähallituksen SutiGis-paikkatietojärjestelmään vuonna 2003.

Luiron soiden Natura 2000-alueen Natura-luontotyypit on esitetty taulukossa 2 sekä kuvassa 3. Kuviolle voidaan merkitä kaksi Natura-luontotyyppiä, jolloin kompleksityyppi, esimerkiksi aapasuo, on ensimmäinen ja sen sisällä oleva luontotyyppi, esimerkiksi letto tai puustoinen suo, on toinen luontotyyppi.

Taulukko 2. Luiron soiden Natura 2000-alueen Natura-luontotyypit Metsähallituksen hallinnassa olevilla alueilla sekä alueilla, joilla hallinnansiirto Metsähallitukselle on kesken (tilanne 1.5.2004). Taulukossa kursivoituna on merkittynä ensimmäisen luontotyypin sisällä oleva toinen luontotyyppi. Erityisen tärkeät eli priorisoidut luontotyypit on merkitty tähdellä. Natura-tietokannan tiedot ovat Natura-aluetta muodostettaessa arvioidut Natura- luontotyypit ja SutiGis-tiedot ovat kartoitusten mukaiset Natura-luontotyypit.

Koodi	Natura-luontotyyppi	Natura-tietokanta		SutiGis	
		%	ha	%	ha
3160	Humuspitoiset lammet ja järvet			0	17
3260	Pikkujoet ja purot			0	3
4080	Tunturipajukot	1	123		
7140	Vaihettumissuot ja rantasuot			0	38
7110	Keidassuot*			14	1 726
7230	– Keidassoihin sisältyvät letot			1	72
91D0	– Keidassoihin sisältyvät puustoiset suot*			0	49
9080	– Keidassoihin sisältyvät metsäluhdat*			0	11
7310	Aapasuot*	82	10 123	74	9 007
7160	– Aapasoihin sisältyvät lähteet ja lähdesuot			0	0.2
7220	– Aapasoihin sisältyvät huurresammallähteet*			0	0.5
7230	– Aapasoihin sisältyvät letot			27	3 318
91D0	– Aapasoihin sisältyvät puustoiset suot*			11	1 365
9080	– Aapasoihin sisältyvät metsäluhdat*			1	67
91D0	Suoyhdistymien ulkopuoliset puustoiset suot*			2	303
9010	Luonnonmetsät*	8	988	5	555
	- Kuusivaltaiset	2	247		
	- Mäntyvaltaiset	2	247		
	- Havupuusekametsät	2	247		
	- Sekametsät	1	123		
91E0	Tulvametsät*	2	247		
	Ei Natura-luontotyyppiä			5	578

Erot Natura-tietokannan ja SutiGis-tietojen välillä johtuvat tietojen keräystavan erilaisuudesta sekä tarkkuuseroista. Natura-tietokannan tiedot perustuvat pohjakartta- ja ilmakuvatulkintaan sekä muuhun käytettävissä olleeseen materiaaliin. Uusien, tarkemman tietosisällön mukaisten inventointien myötä luontotyypeistä on saatu tarkempaa kuviokohtaista tietoa. Tarkemmat tiedot Natura-luontotyyppien pinta-aloista toimitetaan Natura-tietokannoista vastaavalle viranomaiselle.

Kuva 3. Luiron soiden Natura 2000-luontotyypit. © Metsähallitus 2006.

Suot

Luiron soiden Natura-alue muodostuu useista aapasuo- ja keidassuokokonaisuuksista. Lämsänaavan ja Sakkala-aavan keidassuot ovat Peräpohjolan laajimmat keidassuot. Alueesta on lettoja yli neljännes ja alueen koivuletot ovatkin Suomen laajimmat. Natura-luontotyyppi "Letot" sisältää myös lettokorvet ja -rämeet. Alle neljännes alueesta on avoimia, keski- ja vähäravinteisia nevoja. Puustoisten soiden kokonaismäärästä (1 717 ha) korpia on 500 hehtaaria (29 %) ja rämeitä 1 217 hehtaaria (71 %). Hieskoivu-harmaaleppävaltaiset metsäluhdut sijaitsevat Verkko-ojan varrella.

Alueella on lisäksi 1 237 hehtaaria rämeitä, jotka eivät kuulu Natura-luontotyyppiin "Puustoiset suot" tai "Letot". Tällaisia ovat mm. aapasoihin kuuluvat pienialaiset rämeet. Näille kuvioille on ohjeistuksen mukaisesti myös merkitty SutiGis-järjestelmässä koodi "Puustoiset suot", mutta ne on erotettu varsinaisista luontotyyppiin kuuluvista soista luontotyyppin edustavuuden perusteella. Puuston kasvun perusteella jaettuna kaikista alueen rämeistä ja korvista (sisältäen lettorämeet ja lettokorvet) 3 % kuuluu metsämaihin, 43 % kitumaihin ja 54 % joutomaihin.

Metsät

Luiron soiden Natura-alueella on 555 hehtaaria luonnonmetsiä, jotka pääosin sijaitsevat perustetulla soidensuojelualueella. Luonnonmetsien ikäjakauma on esitetty taulukossa 3. Luonnonmetsistä 55 % on tuoreita kankaita, 39 % kuivahkoja kankaita ja 5 % kuivia kankaita. Lisäksi on muutamia hehtaariä sekä lehtomaisia että karukkokankaita. Yli puolet luonnonmetsistä on kuusivaltaisia ja loput pääosin mäntyvaltaisia. Luonnonmetsien jakautuminen puulajivaltaisuuden mukaan on esitetty taulukossa 4. Puulajivaltaisuus perustuu SutiGis-järjestelmän puustotietojen perusteella laskemaan tunnukseen.

Taulukko 3. Luiron soiden Natura 2000-alueen luonnonmetsien puuston ikäjakauma.

Puuston ikä	ha	%
Alle 150 v.	167	30
150–200 v.	268	48
201–250 v.	120	22
Yhteensä	555	100

Taulukko 4. Luiron soiden Natura 2000-alueen luonnonmetsien puulajivaltaisuus.

Puulajivaltaisuus	ha	%
Puhdas männikkö	59	11
Mäntysekametsä	141	25
Puhdas kuusikko	38	7
Kuusisekametsä	275	50
Puhdas koivikko	2	0
Koivusekametsä	40	7
Yhteensä	555	100

Luiron soiden alueella on myös 576 hehtaaria metsäkuvioita, joita puuston iän perusteella ei lueta luonnonmetsiin kuuluviksi. Yli puolet näistä on taimikoita ja loput nuorta ja varttunutta kasvatustumetsää. Lisäksi tiealueita on yhteensä 2 hehtaaria.

Lahopuu

Soiden metsä- ja kitumailta on arvioitu lahopuumääriä 1 150 hehtaarilta luontotyyppi-inventoinnin yhteydessä. Näillä kuvioilla lahopuuta on 1–100 m³/ha (elävää puustoa 39–126 m³/ha). Luonnonmetsistä on arvioitu lahopuumääriä luontotyyppi-inventoinnin yhteydessä sekä täydennyksenä yhdeltä neliökilometrin ruudulta 304 hehtaarilta ja muilta metsäalueilta 46 hehtaarilta. Luonnonmetsissä on lahopuuta 2–123 m³/ha. Luonnonmetsien lahopuumäärät ovat osalla kuvioista merkittäviä, 70 hehtaarilla lahopuuta on yli 20 m³/ha. Yleensä talousmetsissä ei ole lahopuuta tai sitä on vähäisiä määriä eli noin 1–2 m³/ha. Metsä- ja kitumaiden lahopuumäärien jakautuminen on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Luiron soiden metsä- ja kitumaiden lahopuun määrien jakauma

	lahopuuta keskimäärin	lahopuumäärät, m ³ /ha pinta-ala, ha						mitattu ala yht. ha
	m ³ /ha	<2	2-5	5-10	10-20	20-50	>50	
Metsämaa	10,6	123	84	91	89	62	8	457
– Luonnonmetsät	13,6	42	38	76	78	62	8	304
– Muu metsä	4,2	31	3	5	7	–	–	46
– Suot	3,8	50	43	10	4	–	–	107
Kitumaa	4,0	636	225	126	37	10	9	1 043
Yhteensä	6,0	759	309	217	126	72	17	1 500

Natura- luontotyyppien luonnontilaisuus ja edustavuus

Luontotyypeistä arvioitiin myös luontotyyppien luonnontilaisuus ja edustavuus, joka arvioidaan asteikolla erinomainen, hyvä, merkittävä ja ei-merkittävä. Poikkeama erinomaisesta voi olla luontaisista syistä johtuva ja/tai ihmistoiminnan aiheuttama. Aapasuokokonaisuudelle annetaan yksi edustavuusluokka ja sen sisällä olevalle toiselle luontotyyppille (esimerkiksi letot, puustoiset suot, lähteet) annetaan oman edustavuusluokkansa.

Luiron soiden luontotyypit ovat pääosin luonnontilaisia ja edustavia. Osalla luonnonmetsistä edustavuutta laskevat mm. kuvioon rajoittuvat hakkuut ja puustoisten soiden osalta niillä tehdyt hakkuut tai ojitukset. Ojitukset laskevat myös joidenkin pienempien aapasuokokonaisuuksien edustavuutta. Luiron soiden Natura-luontotyyppien jakautuminen luonnontilaisuuden ja edustavuuden mukaan on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Luiron soiden Natura 2000-alueen Natura-luontotyyppien luonnontilaisuus ja edustavuus. Ensimmäisen luontotyypin sisällä oleva toinen luontotyyppi on merkitty kursivoituna. Edustavuus 10=erinomainen, 21=hyvä, poikkeama luontaisten syiden aiheuttama, 22=hyvä, poikkeama ihmistoiminnan aiheuttama, 23=hyvä, poikkeama luontaisten syiden ja ihmistoiminnan aiheuttama, 31=merkittävä, poikkeama luontaisten syiden aiheuttama, 32=merkittävä, poikkeama ihmistoiminnan aiheuttama, 33=merkittävä, poikkeama luontaisten syiden ja ihmistoiminnan aiheuttama - = ei Natura- luontotyyppiä.

Luontotyyppi	10		21		22		23		31		32		33		–	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Humuspitoiset	17	100														
Lammet ja järvet																
Pikkujoet ja purot	3	100														
Vaihettumis- ja rantasuot	38	100														
Keidassuot*	1 648	96	57	3					21	1						
– <i>Letot</i>	67	100														
– <i>Puustoiset suot*</i>	49	100														
– <i>Metsäluhdet*</i>			11	100												
Aapasuot*	8 065	90	175	2	378	4	85	1	261	3	11	0	33	0		
– <i>Lähteet ja lähdesuot</i>	0.2	100														
– <i>Huurresammal lähteet*</i>	0.5	100														
– <i>Letot</i>	3 318	100														
– <i>Puustoiset suot*</i>	1 365	100														
– <i>Metsäluhdet*</i>			67	100												
Puustoiset suot*	44	14	56	17	5	2			83	28	110	37	7	2		
Luonnonmetsät*	478	86			73	13					4	1				
Ei luontotyyppiä															578	100
Yhteensä	10 292	84	287	2	456	4	85	1	365	3	125	1	40	0	578	5

2.5 Uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivikasvilajit

Uhanalaisia lajeja kartoitettiin luontotyyppikartoituksen yhteydessä. Natura-alueelta laadittiin myös neljä kasviatlasruutua, joilta kartoitettiin putkilokasvit yhden neliökilometrin alalta. Lisäksi lajistokartoituksia tehtiin alueella "Tikankontin ja lettorikon suojelu Pohjois-Suomessa" Life-hankkeeseen liittyen ja Kimmo Syrjäsen (vanhempi tutkija, SYKE) toimesta. Tarkemmat lajistokartoitukset toisivat todennäköisesti lisää uhanalaistietoa laajalta aapasuoalueelta.

Alueen uhanalaistiedot on esitetty taulukossa 7. Vuosien 2002–2003 aikana tehdyissä kartoituksissa löytyi useita uusia lettorikon ja kiiltosirppisammaleen esiintymiä; joiden voidaan katsoa esiintyvän yleisinä Luiron soiden koivuletoilla. Merkittävimpiä uhanalaishavaintoja olivat lapinsirppisammaleen ja sääskenvalkun uusien esiintymien löytäminen. Lapinsirppisammal oli luokiteltu Lapin alueella hävinneeksi ojitusten ja altain rakentamisen myötä. Sääskenvalkun esiintymisalue on katsottu olevan huomattavasti eteläisempi; sillä lähimmät aiemmin tunnetut esiintymät ovat noin 100 kilometriä etelämpää. Uhanalaisten ja direktiivikasvilajien tiedot on tallennettu ympäristöhallinnon Hertta-järjestelmään vuonna 2003.

Taulukko 7. Luiron soiden Natura 2000-alueen uhanalaiset, silmälläpidettävät ja direktiivikasvit. EN= erittäin uhanalainen, VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä, kans= Suomen kansainvälinen vastuulaji

	Luonto- direktiivi- laji	Uhanalais- luokka	Vanhat havainto- paikat	Uudet havainto- paikat
Putkilokasvit				
Röyhysara <i>Carex appropinquata</i>		VU	-	1
Lettosara <i>Carex heleonastes</i>		VU, kans	5	2
Verikämmekkä				
<i>Dactylorhiza incarnata ssp. cruenta</i>		VU	4	-
Kaitakämmekkä <i>D. traunsteineri</i>		VU	3	-
Sääskenvalkku <i>Malaxis monophyllos</i>		VU	-	1
Lettorikko <i>Saxifraga hirculus</i>	X	VU	6	47
Lapinleinikki <i>Ranunculus lapponicus</i>	X		1	1
Punakämmekkä				
<i>Dactylorhiza incarnata ssp. incarnata</i>		NT	9	-
Sammalet				
Isonuijasammal <i>Mesia longiseta</i>	X	EN	-	1
Lapinsirppisammal				
<i>Hamatocaulis lapponicus</i>	X	EN	-	2
Kiiltosirppisammal		VU		
<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	X		5	14
Silmuhiirensammal <i>Bryum neodamense</i>		VU	1	1
Pohjanhuurresammal				
<i>Palustriella decipiens</i>		NT	-	1
Käyrälehtirahkasammal				
<i>Sphagnum contortum</i>		NT	-	2

2.6 Linnusto

Luiron soilla on tavattu yhteensä 94 lintulajia. Näistä havainnoista viisi on vuodelta 1975 (kaakuri, varpushaukka, kanahaukka, naurulokki ja ruokokerttunen). Täydellinen lajilista sisältyy erikseen julkaistavaan luontoraporttiin. Tässä suunnitelmassa luetellaan vain uhanalaisiksi ja silmälläpidettäviksi luokiteltuja lajeja sekä direktiivilajeja. Keski-Lapin Life- projektiin liittyvät linjalaskennat tehtiin 15.–19.6.2001 ja 10.–11.6.2002. Linjalaskennassa laskettiin kolme linjaa vuonna 2001 ja kaksi vuonna 2002. Linjat olivat yhteispituudeltaan 17,8 km. Aiemmat linjat huomioiden Luiron soilla on laskettu 40,3 linjakilometriä. Alueittaisen lintutietouden kannalta on katsottu, että linjakilometrejä tulisi olla vähintään yksi jokaista maaneliökilometriä kohden, joten tavoitteesta on saavutettu noin 33 %. Lintulaskennat voidaan katsoa tässä vaiheessa riittäviksi. Vesilintulasentoja tehtiin kesällä 2002 Lämsänaavan rimmikoilla ja lammilla ja kesällä 2003 Sokanaavan rimmillä, Sokaanlammilla sekä Sakkala-aavan Palamajärvellä.

Uhanalaiset, silmälläpidettävät ja lintudirektiivin liitteen I lajit

Luiron soiden lintulaskennoissa on havaittu 16 uhanalaista tai silmälläpidettävää lajia. Näistä yksi on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi, kaksi vaarantuneeksi ja 13 silmälläpidettäväksi. Laskennoissa tavattiin 19 lintudirektiivin liitteen I lajia sekä 19 Suomen kansainvälistä vastuulajia.

Taulukko 8. Luiron soilla tavatut lintudirektiivin liitteessä I mainitut lajit sekä uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit (NT= silmälläpidettävä, VU= vaarantunut).

Laji	Lintudirektiivi	Uhanalaisuusluokka
Kaakkuri <i>Gavia stellata</i>	X	NT
Kuikka <i>Gavia arctica</i>	X	
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i>	X	
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i>		NT
Uivelo <i>Mergus albellus</i>	X	
Sinisuoheaukka <i>Circus cyaneus</i>	X	NT
Ampuhaukka <i>Falco columbarius</i>	X	VU
Metso <i>Tetrao urogallus</i>	X	NT
Teeri <i>Tetrao tetrix</i>	X	NT
Pyy <i>Bonasa bonasia</i>	X	
Kurki <i>Grus grus</i>	X	
Kapustarinta <i>Pluvialis apricaria</i>	X	
Jänkäsiirriäinen <i>Limicola falcinellus</i>		NT
Suokukko <i>Philomachus pugnax</i>	X	NT
Vesipääsky <i>Phalaropus lobatus</i>	X	
Liro <i>Tringa glareola</i>	X	
Naurulokki <i>Larus ridibundus</i>		VU
Lapintiira <i>Sterna paradisaea</i>	X	
Käki <i>Cuculus canorus</i>		NT
Suopöllö <i>Asio flammeus</i>	X	
Hiiripöllö <i>Surnia ulula</i>	X	
Palokärki <i>Dryocopus martius</i>	X	
Pensastasku <i>Saxicola rubetra</i>		NT
Kivitasku <i>Oenanthe oenanthe</i>		NT
Lapintiaisen <i>Parus cinctus</i>		NT
Isolepinkäinen <i>Lanius excubitor</i>		NT
Kuukkeli <i>Perisoreus infaustus</i>		NT

2.7 Maanilviäislajisto

Luiron soilla tehtiin maanilviäiskartoitusta kesällä 2002. Alueen kolmesta näytteenottopaikasta kaksi sijaitsi letolla ja yksi metsässä. Kultakin paikalta otettiin seulosnäyte ja kahdelta paikalta saatiin myös keräysnäyte. Tällä näytemäärällä ei saada kattavaa käsitystä alueen maanilviäislajistosta. Tavoitteena oli saada jonkinlainen kuva peruslajistosta, sillä alueelta ei ole aiemmin kartoitettu maanilviäisiä.

Kartoituksissa löytyi yhteensä 17 maanilviäislajia. Näistä kaksi lajia on luokiteltu silmälläpidettäväksi: kääpiösarvikotilo (*Carychium minimum*) ja lettosiemenkotilo (*Vertigo geyeri*). Lettosiemenkotilo kuuluu myös EU:n luontodirektiivin liitteessä II lueteltuihin lajeihin. Havainnot lettosiemenkotilosta ovat hajanaiset, mutta näin pohjoisessa sitä ole aiemmin havaittu. Kääpiösarvikotilon aiemmin tunnettu levinneisyysalue sijoittuu noin Oulu-Kuhmo –linjan eteläpuolelle; lisäksi Tornionjokilaaksosta on joitain havaintoja. Täydellinen lajilista on luettavissa erikseen julkaistavasta luontoraportista.

2.8 Historia

Vanhat käyttömuodot

Vanhoja käyttömuotoja kartoitettiin paikallisia kyläläisiä haastatteleamalla. Luiron tärkeimpiä vanhoja käyttömuotoja ovat olleet niittäminen, kalastus ja metsästys. Alueella elettiin luontaistaloudessa ja suoalueen vanhat käyttömuodot tukivat asukkaiden elinkeinoja. Karjanhoito on ollut elinkeinona jo noin 1700-luvulta lähtien. Paine niittymaiden käyttöön säilyi aina 1900-luvulle asti. Heinää tehtiin etenkin jokien varsilla, mutta myös jängällä. Verkko-ojalla oli niittyjä koko matkalla ja siellä oli myös noin 15 latoa. Joen alkupää oli luirolaisten ja loppupää kairalalaisten. Alimmaisella ja Ylimmäisellä Lämsänojalla, Hietajoella, Karhujoella ja Luirolla tehtiin myös heinää. Hyvät jänkäpaikat olivat Sudenvaaranaavalla. Keskellä jänkää ei ollut latoja, mutta suovanpohjia on vieläkin näkyvissä. Heinää tehtiin myös jään päältä ja Verkko-ojan haarassa oli tammi, jolla nostettiin vettä niitylle. Tammi avattiin juhannuksen tienoilla. Alueen länsireunalla lähellä Luiroa on Karkon niittykämpä, mistä on seiniäkin pystyssä. Sodan jälkeen alettiin tehdä sarkoja, ja silloin loppui suoheinän teko. Latoja ei alueella enää ole, sillä ne on viety pois polttopuiksi.

Joet olivat ennen vanhaan erittäin kalaisia. Kalastajien mukaan Luiro oli lohijokena paljon Kemi-jokea parempi ja lohet olivat isompia. Madetta oli erittäin runsaasti ja pikkujoki isoja tammukoi- ta, harria ja siikaa. Luirosta pyydettiin pikkunahkiaisia mateensyötiksi. Lokan tekoaltaan rakentamisen jälkeen kalat katosivat. 1970-luvulla koettiin massiivinen kalakuolema, jolloin Luirojoki peittyi kuolleista kaloista. Pikkukalat yrittivät nousta Luiron sivuojiin, mm. Verkko-ojaan. Made on alkanut viime aikoina palata. Peled- siikaa on karannut altaalta myös Luiron alueen vesistöihin.

Aivan kylän läheltäkin saatiin sadoittain riekkoja. Sudenvaaranaavalla pyydettiin riekkoja lanka- ansoilla. Maalintuja pyydettiin elokuussa risuansoilla ja kullakin pyytäjällä oli omat ansapaikkansa. Muita pyydettyjä eläimiä olivat orava, kettu, kärppä, saukko ja jänis. Nahkoja myytiin eteen- päin hyvällä hinnalla, ja lisätienesti olikin tärkein syy metsästämiseen. Oravia myös syötiin. Nah- kujen myynti jatkui vielä sotien jälkeenkin.

Alueen yksityismaita on hyödynnetty metsätaloudellisesti aivan viime vuosikymmeniin asti. Val- tion omistamilla mailla ei metsätaloustaloutta ole ollut.

Muinaisjäännökset

Luiron soilta ei tunneta muinaisjäännöksiä. Läheisen Pitkäjärven länsirannalla on kuitenkin pyyn- tikuoppa ja tupasija. Lähitienoon harjukummulta (mm. Kokonaavan länsireunalla) on löydetty pyyntikuoppia. Luuanalyysien perusteella saaliiksi on saatu hirveä ja todennäköisesti metsä- peuraa, joka levisi alueelle jo neoliittisen eli nuoremman kivikauden aikaan.

2.9 Yhteenveto

Luiron soiden Natura 2000-alue muodostuu useasta laajasta aapasuo- ja keidassuokokonaisuudes- ta, jotka ovat luonnontilaisia tai lähes luonnontilaisia. Luiron soiden keidassuot ovat Peräpohjan laajimmat. Alueella on laajoja rämeitä ja lettoja ja alueen koivuletot ovat Suomen laajimpia ja lajistollisesti rikkaimpia. Alueella esiintyy uhanalaisista lettolajeista lettorikkoa, lettosaraa, röy- hysaraa, kaita-, puna- ja verikämmekkää, sääskenvalkkua sekä käyrälehtirahkasammalta, isonui- jasammalta, silmuhiirensammalta, kiiltosirppisammalta ja lapinsirppisammalta. Kotilolajistosta silmälläpidettäviksi on luokiteltu kääpiösarvikotilo ja lettosiemenkotilo, joka kuuluu myös luon-

todirektiivin liitteen II lajeihin. Luiron suot kuuluu Keski-Lapin merkittävimpiin linnustonsuojelualueisiin.

Metsähallituksen luonnonsuojelun julkaisusarjassa julkaistaan erillinen luontoselvitys Keski-Lapin aapasoista. Julkaisussa esitetään yksityiskohtaisemmat tiedot Luiron soiden Natura 2000-alueen luonnosta.

HOITO JA KÄYTTÖ

3 Hoidon ja käytön tavoitteet

3.1 Lakien ja säädösten asettamat tavoitteet

Suojelualueiden hoitoa ja käyttöä ohjaavat monet säädökset ja päätökset. Luonnonsuojelun tavoitteet ovat ensisijaisia hoidon ja käytön tavoitteita ja niiden asettamiin rajoihin on sovittava alueen muut käyttömuodot. Hoidon ja käytön tavoitteiden tulee noudattaa luonnonsuojelulakia ja -asetusta.

Luonnonsuojelulain yleiset tavoitteet ovat luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen, luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen, luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen, luonnontuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen sekä luonnontutkimuksen edistäminen. Luiron soiden soidensuojelualue on perustettu vanhan luonnonsuojelulain aikana, mutta noudatettavat tavoitteet tulevat ns. uudesta luonnonsuojelulaista sekä -asetuksesta (vuodelta 1997). Kestävällä käytöllä tarkoitetaan luonnonvarojen käyttöä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla.

Luonnonsuojeluasetuksessa säädetään luonnonvaraisten, erityisesti uhanalaisten ja EU:n luontodirektiivissä mainittujen, eliölajien ja luontotyyppien seurannan järjestämisestä. Tavoitteena on eliölajien ja luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen. Asetuksessa vastuutetaan suojelualueiden hoidon ja käytön järjestäminen niitä hallinnoiville viranomaisille tai laitoksille.

Soidensuojeluohjelman tavoitteena on säilyttää alkuperäistä suoluontoa. Suojelun perusteita ovat mm. suoalueen vesitaloutteen ja pinnanmuodostukseen liittyvät erityispiirteet sekä alueella esiintyvien eri suotyyppien ja suolintujen määrä sekä jakauma. Lisäksi on otettu huomioon suolla esiintyvät uhanalaiset eliölajit, kohteen tutkimus- ja opetuskäyttö sekä sen maisemallinen merkitys. Erityisesti kiinnitetään huomiota Perä-Pohjolan soiden osalta kahlaajien ja vesilintujen, erityisesti metsähanhen, sekä lettojen ja niistä riippuvaisten kasvilajien suojeluun. Ohjelmassa todetaan, että luonnonsuojelutarkoituksiin hankituilla alueilla ei suoriteta metsätaloudellisia toimenpiteitä. Soidensuojeluohjelmassa todetaan myös, että Luiron soilla on Suomen suurin koivulehto ja edustava pohjoinen keidas. Lisäksi todetaan, että alue on erittäin monipuolinen kasvistollisesti ja eläimistöllisesti.

3.2 Natura 2000-ohjelman asettamat tavoitteet

Natura 2000-ohjelman avulla pyritään keräämään yhdenmukaista tietoa Euroopan yhteisön alueen luonnonsuojelukohteista ja vaalimaan luonnon monimuotoisuutta koko Euroopan tasolla. EU:n luonto- ja lintudirektiivit määrittelevät ne lajit ja luontotyypit, joiden suojelemiseksi Natura –verkosto perustetaan. Luiron suot on otettu Natura-verkostoon sekä luonto- (SCI-alueet) että lintudirektiivin (SPA-alueet) perusteella. Luontodirektiivin suojelutavoitteena on turvata SCI-alueiden luontodirektiivien liitteen I mukaisten luontotyyppien ja liitteen II mukaisten lajien suotuisa suojelutaso. Lintudirektiivin tavoitteena on suojella SPA-alueiden lintudirektiivin liitteessä I mainittujen lintulajien elinympäristöjä lajien eloonjäämisen ja lisääntymisen turvaamiseksi.

3.3 Important Bird Areas (IBA)

Luiron soiden Lämsänaapa-Sakkala-aapa kuuluu BirdLife Internationalin kansainvälisesti arvokkaiden lintualueiden luetteloon vuodelta 2000 eli se on ns. Important Bird Area (IBA)-kohde. IBA- hankkeen tavoitteena on suojella tiettyjen lintulajien pesimä-, muutto- ja talvehtimisalueita. Suomessa on tehty oma kansallinen FINIBA (Finnish Important Bird Areas) –kartoitus (julkaistu vuonna 2002), joka sisältää kaikki IBA- kohteet. Nämä kartoitus- ja suojeluhankkeet eivät ole virallisia suojeluohjelmia, vaan toimivat taustatietona sekä hyödyllisenä työkaluna alueiden suoje-
lua ja niiden hoitoa ja käyttöä suunniteltaessa.

3.4 Ramsarin sopimus

Ramsarin kansainvälinen sopimus solmittiin Iranin Ramsarissa vuonna 1971 ja sen tavoitteena on suojella merkittäviä kosteikkoja sekä niiden biologista monimuotoisuutta, erityisesti kosteikosta riippuvaista linnustoa. Allekirjoittajamaiden on mm. edistettävä listaan kuuluvien alueiden suoje-
lua ja niiden käytön viisasta suunnittelua. Luiron suot liitettiin Ramsar- kohteeksi vuonna 2004. Alueen suojelun tavoitteet toteutuvat Ramsarin sopimuksen mukaisesti, mikäli sen hoito- ja käyt-
tösuunnitelmassa toteutetaan Natura 2000-alueilta vaadittavaa suunnittelua. Luonnonsuojelulain 4§ velvoittaa toimimaan kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

3.5 Metsähallituksen asettamat tavoitteet

Edellä mainittujen säädösten ja Natura 2000 –verkoston asettamien tavoitteiden pohjalta on ase-
tettu seuraavat Metsähallituksen tavoitteet Luiron soiden hoidon ja käytön osalta.

Alueen hallinnan tavoitteet

Natura- alueen hallinnan yhdenmukaistaminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman pian. Alueella sijaitsevat yksityismaat pyritään hankkimaan valtiolle. Soidensuojeluohjelman ja Natura 2000-verkoston puitteissa luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut palstat liitetään jo olemassa ole-
vaan suojelukiinteistöön. Yksityiset ja rauhoitus sopimuksella suojellut palstat jäävät suojelukiin-
teistön ulkopuolelle.

Luonnon suojelun tavoitteet

Luiron soiden soidensuojelualue on osa Keski-Lapille tyypillisten aapasoiden suojeluverkostoa. Keskeisin tavoite on suojella aapasuoloontoa ja sen eliöstöä sekä turvata suoympäristön ja mai-
semallisen kokonaisuuden säilyminen. Metsähallituksella on vastuu alueella esiintyvien Natura 2000 –luontotyyppien sekä direktiivi- ja uhanalaislajien suojelusta. Tavoitteena on myös alueen metsien säilyminen luonnontilaisina tai kehittyminen luonnontilan suuntaan. Luonnon suojelun tavoitteisiin pääsemiseksi on tärkeää pitää kaikenlaiset lajistoa häiritsevät ja luontotyyppejä muut-
tavat tekijät mahdollisimman vähäisinä.

Aapasuot on luontodirektiivin liitteessä I nimetty erityisen tärkeäksi eli priorisoiduksi luontotyy-
piksi. Priorisoidut luontotyytit ovat vaarassa hävitä ja niiden suojelusta on otettu erityinen vastuu EU:n alueella. Aapasoiden suojelusta Suomella on suuri vastuu, koska suuri osa EU:n aapasoista sijaitsee Suomessa. Alueen suojelun keskeisimpiä tavoitteita on aapasuoloannon säilyminen luon-
nontilassa.

Aapasuot ovat arvokkaita linnustonsuojelukohteita. Ne tarjoavat lisääntymis- ja ruokailuympäristön monille lajeille johtuen ympäristön monimuotoisuudesta. Myös levähdyspaikkoina ne ovat merkittäviä muuttaville lajeille. Luiron soilla on tavattu 19 lintudirektiivin liitteen I lajia ja 16 uhanalaiseksi tai silmälläpidettäväksi luokiteltua lajia. Alueen suojelun tärkeimpiä tavoitteita on linnuston elinympäristön säilyminen vähintään nykyisellä tasolla.

Letot ovat voimakkaasti vähentyneet ja harvinaistuneet maanviljelyksen ja metsätalouden vuoksi. Suomessa enää pieni osa alkuperäisistä letoista on luonnontilassa. Lettojen vähenemisen vuoksi myös useat lettolajit ovat muuttuneet uhanalaisiksi. Etenkin koivuletto on pohjoinen lettotyyppe ja alueen koivuletot ovat Suomen laajimpia ja lajistollisesti rikkaimpia. Alueella on lettoja 3 390 hehtaaria ja siellä esiintyy 14 uhanalaista lettolajia. Luonnon suojelun tavoitteena Luiron soiden Natura 2000-alueella on lettojen ja lettolajiston suojelu.

Myös keidassuot on luontodirektiivin liitteessä I nimetty priorisoiduksi luontotyyppiksi. Koskemattomia tai lähes koskemattomia keidassoita on Euroopassa hyvin vähän lukuun ottamatta Suomea ja Ruotsia. Keidassuot ovat vallitseva suoyhdistymätyyppi Etelä-Suomessa, mutta suurin osa näistä keidassoista on metsäojitettu tai niitä on käytetty maanviljelyyn tai turpeen nostoon. Luonnon suojelun tavoitteena on Luiron soiden Natura 2000-alueeseen kuuluvien Lämsänaavan ja Sakkala-naavan keidassoiden suojelu. Nämä keidassuot ovat Peräpohjolan laajimmat, yhteensä lähes 2 000 hehtaarin laajuiset keidassuokokonaisuudet.

Luonnonmetsät on luontodirektiivin liitteessä I nimetty erityisen tärkeäksi eli priorisoiduksi luontotyyppiksi, joita on EU:n alueella pääasiassa vain Suomessa ja Ruotsissa. Suomessa luonnonmetsät painottuvat Itä- ja Pohjois-Suomeen. Luiron soiden alueella on 555 hehtaaria luonnonmetsiä, joiden suojelu kuuluu alueen suojelutavoitteisiin. Luonnonmetsissä on huomattavia lahopuumääriä.

Puustoiset suot on luontodirektiivin liitteessä I nimetty erityisen tärkeäksi eli priorisoiduksi luontotyyppiksi. Puustoiset suot eli rämeet ja korvet ovat Suomessakin olleet laajasti ojitusten ja hakuiden kohteena, joten puustoltaan ja vesitaloudeltaan luonnontilaiset puustoiset suot alkavat olla harvinaisia. Luiron soilla on puustoisia soita 1 717 hehtaaria, joiden säilyminen on yksi alueen suojelun tavoitteista.

Muun käytön tavoitteet

Luonto-opastuksen tavoitteena on tarjota kävijöille monipuolista tietoa alueen luonnosta. Maastossa sijaitsevien opastustaulujen lisäksi alue ja sen luonto- ja retkeilytiedot tullaan sisällyttämään Metsähallituksen uusiin Internet-sivuihin (www.luontoon.fi) ja Keski-Lapin kohteista laadittavaan alue-esitteeseen.

Luiron soiden retkeilyrakenteet tulevat tarjoamaan mahdollisuuden suoluontoon tutustumiseen. Kohde sopii erityisen hyvin päiväkävijöille. Rakenteet toteutetaan myös pyörätuolilla liikkuvien ja lastenrattaiden kanssa kulkevien hyödynnettäviksi, joten alueella voivat retkeillä lähes kaiken ikäiset ja – kuntoiset luonnosta kiinnostuneet henkilöt. Opastusmateriaalin avulla pyritään lisäämään luontotietoutta sekä ihmisten kiinnostusta luontoon ja omaan lähiympäristöönsä. Myös matkailijoiden on helppo käydä tutustumassa alueeseen. Palvelurakenteet luovat edellytyksiä luontomatkailun yritystoimintaan ja tukevat siten paikallista elinkeinotoimintaa ja työllisyyttä. Alue pyritään säilyttämään mahdollisimman luonnontilaisena virkistys-, retki- ja lintukohteena. Valtaosa alueesta jää palveluvarustuksen ulkopuolelle. Porotaloutta ja metsästystä harjoitetaan kestävän käytön periaatteiden mukaisesti.

4 Maankäytön vyöhykkeet

Luiron suot on kokonaisuudessaan syrjävyöhykettä. Syrjävyöhykkeen tavoitteena on mahdollisimman luonnontilainen alue, jolle voidaan rakentaa vähäistä palveluvarustusta. Keski-Lapin Life-projektin yhteydessä keväällä 2004 rakennetaan Luiron soille invapitkosreitti ja -lintutorni. Näiden rakenteiden lisäksi ei tällä hetkellä ole tavoitteena rakentaa uutta palveluvarustusta. Aluetta voidaan käyttää luontaiselinkeinojen tarpeisiin ja alueen erämaaluonteeseen soveltuviin matkailupalveluihin. Matkailun yritystoiminnasta tulee laatia Metsähallituksen kanssa sopimus. Järjestyssäännöllä voidaan rajoittaa alueen käyttömuotoja, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi. Tällä hetkellä järjestyssäännölle ei ole tarvetta. Myöskään rajoitusvyöhykkeitä ei ole tarpeen perustaa.

5 Luonnon suojelu ja hoito

5.1 Luonnontilan säilyttäminen

Luiron soiden Natura 2000-alueen luonnon suojelun tavoitteisiin kuuluu linnuston, aapasoiden, keidassoiden, lettojen ja puustoisten soiden suojelu. Luiron soiden Natura 2000-rajauksen mukaisen maanhankinnan ja suojelun toteuduttua pystytään pääosin turvaamaan alueen vesitaloudellisen tilan säilyminen, mikä on oleellinen osa suoympäristöjen suojelua. Metsähallituksen ohjeiden mukaan suojelualueen läheisyydessä toimiessa toimenpiteet suunnitellaan metsätalouden ja luonnonsuojelun yhteistyönä, mikä otetaan huomioon suojelualueeseen rajoittuvien ojitusaluiden mahdollisia kunnostusajituksia suunniteltaessa. Metsähallituksen periaatepäätöksen mukaisesti soidensojelualueiden metsissä ei harjoiteta metsätaloutta ja alueen metsät säilytetään luonnontilaisina.

5.2 Lajiston suojelu

Linnuston suojelu on Luiron soiden tärkeimpiä suojelutavoitteita. Alueen säilyminen luonnontilaisena on edellytys monipuolisen lajiston elinmahdollisuuksille. Alueen lintulajistoa kartoitettiin ennen reitistön rakennustöitä. Rakentamisella ja siitä seuraavalla käytön lisääntymisellä saattaa olla häiritsevää vaikutusta joidenkin lajien menestymiseen. Metsähallitus seuraa riistakantojen kehitystä yhdessä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kanssa. Lupametsästäystä voidaan ohjata yhdessä paikallisen riistanhoitoyhdistyksen kanssa tarvittaessa, jos metsähanhen tai muun riistaeläimen kanta vähenee merkittävästi tai jos metsästyksestä aiheutuu uhkaa muun lajiston menestymiselle.

Luiron soiden Natura 2000-alueen luonnon suojelun tavoitteisiin kuuluu lettojen uhanalaisen lajiston suojelu. Soiden, etenkin lettojen, luonnontilan säilyttämisen myötä turvataan uhanalaisen lajiston elinoloja.

5.3 Ennallistaminen

Keski-Lapin Life-hankkeeseen liittyen Luiron soiden Sudenvaaranavaavalla ennallistetaan polttamalla metsätalouden piirissä ollut 10 hehtaarin laajuinen metsäsaareke vuonna 2004. Ennallista-

misalue on esitetty kuvassa 4. Tarkemmat tiedot ja yksityiskohtainen kartta alueesta sisältyvät ennallistamissuunnitelmaan (kts. kpl 11).

Luiron soiden Natura 2000-alue sisältää luonnonmetsiin kuulumattomia metsäalueita 576 hehtaaria. Tarvetta näiden alueiden ennallistamiseen ei tällä hetkellä arvioida olevan, vaan alueet jätetään kehittymään luontaisesti. Mikäli näiden metsien ennallistaminen katsotaan myöhemmin tarpeelliseksi, laaditaan erillinen ennallistamissuunnitelma.

5.4 Seuranta

Alueen Natura- luontotyyppien ja direktiivilajien mahdollinen seuranta järjestetään osana valtakunnallista seurantaverkostoa. Ympäristöhallinto ei vielä ole määritellyt seurantaohjeita eikä seurantaverkostoa. Osa uhanalaisista lajeista kuuluu Metsähallituksen oman vuosittaisen seurannan piiriin.

Metsähanhen pesimätuloksen seuraamiseksi on tulossa metsähanhityöryhmän ohjeistus viimeistään vuoden 2004 aikana. Metsähanhen menestystä seurataan resurssien puitteissa. Luiron soilla seuranta keskitetään pääasiassa rakennetun reitin ympäristöön mutta reitin lyhyiden takia seurantaa on syytä tehdä resurssien salliessa muillakin paikoilla. Seuranta on syytä jatkaa noin viiden vuoden ajan, jotta materiaalia kertyy riittävästi. Havainnointityöhön pyritään saamaan vapaaehtoisia tai esimerkiksi riistanhoitoyhdistysten jäseniä. Mahdollista häiriön vaikutusta lintulajistoon seurataan linjalaskennoin.

6 Kulttuuriarvojen suojelu

Vanhasta niittoperinteestä ei ole jäänyt jäljelle latoja, sillä ne on kuljetettu pois ja käytetty polttopuiksi niiton loputtua. Sudenvaaranaavalla on suovanpohjia näkyvissä. Alueen länsireunalla lähellä Luiroa on vielä osin pystyssä Karkon niittykämpä, jonka kunto tarkastetaan. Luiron soilla ei tehdä perinnebiotoopin hoitoa eikä rakennusten kunnostusta.

7 Luonnon käyttö

7.1 Retkeily

Luiron soiden suojelualueella saa liikkua lihasvoimin jokamiesoikeuksien puitteissa sekä kesällä että talvella. Alueella ei ole rajoitusvyöhykettä, joka rajoittaisi liikkumista. Väliaikainen leiriytyminen on sallittu jokamiesoikeuksien perusteella. Tulenteko on sallittu vain maanomistajan luvalla. Alueella liikkuvat lähinnä paikalliset marjastajat ja metsästäjät. Lähistöllä on mahdollisuus vesiretkeilyyn lähinnä Luirojoella, mutta itse alueen puroilla ei liene laajempaa retkeilyllistä merkitystä.

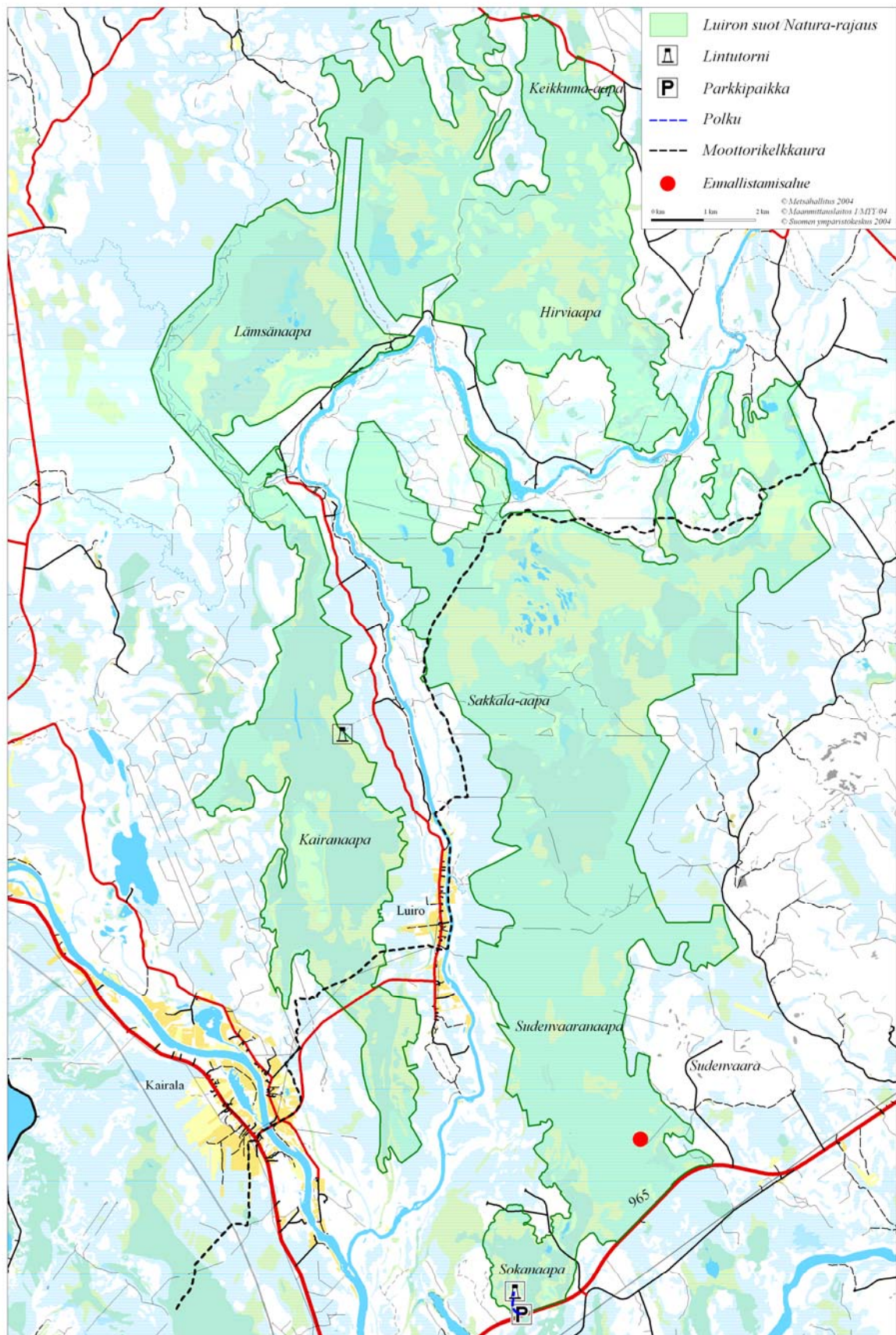
Alueelle rakennetaan 600 metriä pitkä invapitkospolku vuonna 2004 Keski-Lapin Life- projektin osahankkeessa ”Luontopolut ja virkistyskäytön rakenteet”. Polku suuntautuu Savukoskentieltä Sokanaavalla sijaitsevalle kummulle. Polun päässä on lintutorni ja käymälä. Polun varrella neljä luonto-opastustaulua ja retkeilyn ohjaukseen liittyviä opastauluja. Rakenteet toteutetaan pyörätuolilla kuljettaviksi ja ne palvelevat päiväkävijöitä. Sokanaapa on tunnettu lintujentarkkailukohde, jonka rakenteet toteutetaan nimenomaan pääkäyttäjryhmän lintuharrastusta tukemaan. Lyhyytensä vuoksi ne eivät ole varsinaisia retkeilyreittejä, mutta niillä voi kuitenkin olla vaikutusta lintu- ja luontomatkailuyrittäjien toimintaa tukevana kohteina. Erityisen tärkeän Sokanaavan kohteesta tekee se, että siellä voivat käydä myös pyörätuolilla ja lastenrattaiden kanssa kulkevat luonnonharrastajat. Kairanaavan reunalla on Pelkosenniemen kunnan vuonna 1989 rakennuttama lintutorni. Torni on hyvin tunnettu ja lintuharrastajien suosiossa. Alueen palveluvarustus on esitetty kuvassa 4.

Tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia päiväretkeilyyn ja lintuharrastukseen alueen eliöstöä häiritsemättä. Palvelurakenteiden ja maasto-opastusmateriaalin avulla pyritään lisäämään luontotietoutta sekä ihmisten kiinnostusta luontoon ja omaan lähiympäristöönsä. Alue pyritään säilyttämään mahdollisimman luonnontilaisena virkistys-, retki- ja lintukohteena ja valtaosa siitä jääkin rakentamisen ulkopuolelle. Erityisenä tavoitteena on tarjota pyörätuolilla kulkeville luonnonharrastajille retkeilykohde.

Luiron suot on suojeltu etenkin linnustollisista syistä, ja lintujen rauhan turvaamiseksi rakenteiden ulkopuolelle ei ole syytä ohjata kävijöitä. Kairanaavan lintutornin kaiteet ja mahdollisesti portaat on uusittava turvallisuussäännösten mukaisesti. Metsähallitus ottaa tornin hoitoonsa muiden rakenteiden luovuttamisen yhteydessä. Aluetta valvovat Metsähallituksen erätarkastajat ja muu henkilökunta, ja mikäli retkeilystä todetaan aiheutuneen kulumista tai muuta haittaa, voidaan seurata järjestä. Kävijämääriä arvioidaan vieraskirjamerkintöjen perusteella.

7.2 Marjastus ja sienestys

Marjastus ja sienestys ovat jokamiehen oikeuksiin perustuvia käyttömuotoja, joita ei ole tarpeen rajoittaa. Alueelle ei kuitenkaan myönnetä maastoliikennelupia näihin tarkoituksiin.

Kuva 4. Luiron soiden palvelurakenteet, moottorikelkkaura ja enallistamisalue. © Metsähallitus 2006, © Maanmittauslaitos 1/MYY 06, © Suomen ympäristökeskus 2006.

7.3 Kalastus

Alueen vesistöt ovat pääosin yksityisiä tai yhteisiä vesialueita (kts. kappale 12). Pilkkiminen ja onkiminen ovat sallittuja jokamiesoikeuksien perusteella. Kalastusta säätelee kalastuslaki, johon alueen liittäminen Natura 2000 –verkostoon ei vaikuta. Luiron soiden alueella ei toimi osakaskuntaa.

Kalastus on kotitarvekalastusta pienissä ojissa (Lämsänojat, Palamaoja ja Verkko-oja) onkien ja isommissa ojissa ja Rästäslammella verkoilla. Rästäslampeen on istutettu yli 20 vuoden ajan siikaa. Nykyään istutusmäärät ovat 250-300 kalaa vuosittain. Ahventa lammessa on alkuperäisenä lajina. Hietajoesta ja Verkko-ojan latvoilta tulee harria ja tammukkaa, Verkko-ojasta myös särkeä. Kalastajien mukaan kalakannat ovat huomattavasti huonontuneet uiton loputtua Luirolla. Luiroon istutetaan taimenta ja harria, jotka nousevat myös sivuojiin.

Tavoitteena on alkuperäisten kalalajien ja –kantojen säilyminen sekä kotitarve- ja virkistyskalastuksen jatkuminen. Alueen valtionvesiin ei tehdä kalaistutuksia, jotta luonnollinen kalakanta ei häiriintyisi. Lupia seisoville pyydyksille voidaan myöntää valtionvesiin. Myös veneenpitoon voidaan myöntää lupa. Vesialueiden osakkailla ja maanomistajilla on oikeus kulkea alueella sijaitseville jakokunnan vesialueille ilman erillistä lupaa vanhastaan käytössä olleita kulku-uria pitkin. Reitti (reitit) tulee määritellä karttatarkasteluna, mutta tarkempi linjaus määritellään sopimuksella tai tarvittaessa maanmittaustoimituksella. Kalastuksen aiheuttamia riskejä ovat kalastukseen liittyvän maastoliikenteen aiheuttama maaston kuluminen ja vieraiden kalalajien istutukset yksityisvesiin.

7.4 Metsästys

Metsästystä säätelee metsästyslaki. Paikkakuntalaisilla on oikeus metsästää kotikunnassaan valtion omistamilla alueilla. Luiron soiden suojelualueeseen liitettävien palstojen siirryttyä valtion hallintaan em. metsästysoikeus laajenee hankituille palstoille. Rauhoitus sopimuksella suojeltujen yksityismaiden osalta metsästyksestä sovitaan sopimuksessa. Suojelemattomiksi yksityismaiksi jäävien alueiden metsästyksestä päättää ko. palstan maanomistaja.

Paikallisilla metsästyseuroilla on toistaiseksi voimassa olevia vuokrasopimuksia suojelutarkoituksiin hankituilla alueilla. Vuokrasopimuksilla ei voi rajoittaa paikkakuntalaisten oikeutta metsästää kotikunnassaan valtionmailla (Metsästyslaki, 8§). Hoito- ja käyttösuunnitelmalla ei ohjata yksittäisten alueiden riistanhoitoa tai metsästystä, vaan päätökset niistä tekee riistanhoitopiiri. Riistanhoitoyhdistys voi antaa suosituksia alueen riistakannan verotuksesta.

Suojelua varten tehdyissä maakaupoissa on sovittu metsästysoikeuden säilymisestä Luiron kyläseuralla toistaiseksi (ei koske entistä Alaperän yhteismetsän kiinteistöä). Metsähallituksen ja Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistyksen välillä on sovittu, ettei alueelle tällä hetkellä myönnetä ulkopaikkakuntalaisille pienriistolupia eikä ulkopaikkakuntalaisille hirviseurueille hirvenpyyntilupia.

Tavoitteena on, että metsästys jatkuu metsästyslain mukaisesti nykyisellä käytännöllä. Metsähallituksen ja riistanhoitoviranomaisten tiiviillä yhteistyöllä saavutetaan kattava riistakantojen seuranta sekä kestävä taso riistan verotuksessa. Metsästyslaki turvaa paikallisten metsästäjien tasapuoliset mahdollisuudet metsästää Luiron soiden suojelualueella.

Mikäli riistakantojen kehitys vaatii toimenpiteitä, niistä vastaavat riistaviranomaiset. Metsähallituksen ja riistaviranomaisten yhteistyötä syvennetään tarpeellisen tiedon keräämiseksi ja reagoimisvalmiuden kehittämiseksi. Mikäli riistakantojen kehitys laajemmin sitä edellyttää, Luiron suot voi suojelualueena toimia rajoitusosana riistanhoitopiirin sisällä. Tällöin myös lupametsästystä voidaan tarvittaessa rajoittaa. Metsähallitus myöntää luvan kaadetun eläimen hakuun alueelta moottoriajoneuvolla. Metsähallitus ei myönnä pääsääntöisesti entisistä yksityismaista muodostetuille suojelualueille hirvilupia ulkopaikkakuntalaisille hirviseurueille. Luiron soiden alue jätetään lupametsästyksen ulkopuolelle suojelutarkoitukseen hankittujen yksityismaiden osalta. Metsähallitus neuvottelee metsästysjärjestelyistä maanhankinnan toteututtua riistanhoitoyhdistyksen ja paikallisten metsästyssseurojen kanssa.

Vastuu riistakantojen kestävästä käytöstä ja sen suunnittelusta on riistanhoitopiirillä ja –yhdistyksillä. Metsähanhikannan seuranta järjestetään resurssien puitteissa yhdessä riistanhoitoyhdistyksen ja metsästyssseurojen kanssa. Metsästystä valvovat Metsähallituksen henkilökunta sekä metsästyslain 88§:ssä mainitut viranomaiset. Metsästyksen aiheuttamia riskejä ovat vaikutukset riistakantoihin, muiden lajien mahdollisen häirinnän lisääntyminen, leiriytymisen aiheuttama roskaaminen ja turvallisuuskysymykset.

7.5 Poronhoito

Luiron soiden alue sijaitsee Oraniemen paliskunnan alueella. Poronhoito ja siihen liittyvä liikkuminen, myös moottorivoimin, on sallittua poronhoitolakiin nojautuen. Pääosa poroista liikkuu kesämerkintään saakka Sakkala-aavalla, missä niitä voi olla yli 1500 yksilöä. Myös Hirviaavalla on runsaasti poroja. Porojen määrä voi kuitenkin muuttua ratkaisevasti laidunkierron myötä. Juhannuksen tietämillä liikutaan Mönkijällä viikosta kahteen viikkoon porojen kokoamiseksi. Keinoruokinta on hyvin satunnaista ja ruokinnan väli voi olla useitakin vuosia. Ruokinnassa käytetään paalattua heinää.

Tavoitteena on, että poronhoitoa harjoitetaan poronhoitolain mukaisesti. Kesäaikaista maastoliikennettä ja keinoruokintaa pyritään vähentämään. Paliskunnan kanssa neuvotellaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Poronhoidon pysyvät uudet rakennelmat pyritään sijoittamaan suojelualueen ulkopuolelle, mutta väliaikaiset rakenteet voidaan toteuttaa poronhoitolain mukaisesti vain ilmoittamalla siitä Metsähallitukselle. Metsähallitus seuraa maastoliikenteen vaikutuksia alueen luontoon. Poronhoidon aiheuttamia riskejä ovat maaston ja kasvillisuuden kuluminen, tulokaskasvien leviäminen sekä ravinnetasapainon muutokset.

7.6 Puuston käyttö

Metsähallitus on luopunut soidensuojelualueiden metsätalouskäytöstä 24.1.1994 tehdyllä päätöksellä. Soidensuojeluohjelman mukaan luonnonsuojelutarkoituksiin hankituilla alueilla ei suoriteta metsätaloudellisia toimenpiteitä. Vanhimmat metsät ovat yli 200-vuotiaita. Yksityismailla metsiä on hyödynnetty aivan viime vuosikymmeniin saakka, minkä seurauksena nykyisin valtion omistamilla mailla on taimikoita. Metsien rakenteesta on kerrottu enemmän kappaleessa 2.4.

Alueen puustoa ei hakata, sillä tavoitteena on metsien luonnontila ja aiemmin metsätalouskäytössä olleiden alueiden ja polttoalueen vähittäinen muutos kohti luonnontilaa. Metsän ennallistamista toteutetaan polttamalla noin 10 hehtaarin alue kesällä 2004. Alueen puustoa ei käytetä mihinkään

tarkoituksiin, esimerkiksi rakennus- tai polttopuuna. Puustonkäytöstä rauhoitussopimuksella suojeluilla palstoilla sovitaan rauhoitussopimuksessa ja se voi poiketa muun alueen puustonkäytöstä.

Metsähallitus valvoo, ettei esimerkiksi keloja tai pahkoja oteta alueelta. Puuston käytöstä aiheutuvia riskejä ovat luvattomasta puunkäytöstä aiheutuva lahoppuun väheneminen, puuston rakenteen luonnonmukaisuuden väheneminen, haitat lahoppuustoa vaativalle lajistolle ja maisemalliset haitat alueen erämaiselle ilmeelle.

7.7 Matkailun yritystoiminta

Luiron soilla ei ole pysyvää matkailun yritystoimintaa. Lähistöllä on kuitenkin matkailukeskuksia ja -yrityksiä, joiden asiakkaista voi muodostua kävijäkuntaa myös Luiron soille. palvelurakenteet luovat edellytyksiä luontomatkailun yritystoiminnalle, erityisesti lintumatkailulle. Matkailun tavoitteena on kävijöiden luontotietouden lisääntyminen ja positiivinen luonnonsuojeluasenne. Tavoitteena on myös mahdollisimman vähäiset yritystoiminnan aiheuttamat häiriöt. Matkailutoiminta pyritään kohdentamaan reitistölle ja sen tulee noudattaa Metsähallituksen luontomatkailun periaatteita.

Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteissa otetaan huomioon niin ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen kuin taloudellinenkin kestävyys. Pääperiaatteet ovat, että luontomatkailu ei vaaranna luontoarvoja ja kuormittaa ympäristöä mahdollisimman vähän. Retkeilijöiden luonto- ja kulttuuritietämys sekä hyvinvointi paranevat luonnonympäristössä liikkumisen kautta. Luontomatkailulla pyritään vaikuttamaan myönteisesti paikalliseen talouteen ja työllisyyteen.

Metsähallitus pyrkii tekemään sopimukset alueella toimivien matkailuyrittäjien kanssa. Yrittäjät perehdytetään Metsähallituksen ympäristö- ja laatuvaatimuksiin sekä luontomatkailun periaatteisiin sekä ohjataan käyttämään olemassa olevia rakenteita. Luontomatkailun huoltotoimiin voidaan myöntää maastoliikennelupa lumipeitteen aikaan. Matkailu tulee todennäköisesti olemaan niin vähäistä, ettei laajempaan seurantaan ole tarvetta. Tulisi kuitenkin seurata, aiheutuuko yritystoiminnasta kulumista, roskaantumista tai häiriötä luonnolle tai alueella liikkuville.

7.8 Liikenne ja liikkuminen

Maastoliikenne edellyttää Metsähallituksen myöntämää maastoliikennelupaa lukuun ottamatta maastoliikennelain mukaisia poikkeuksia. Maastoliikennelupa voidaan myöntää yritystoiminnan huoltoajoon lumipeitteen aikana. Sakkala-aavan poikki itä-länsi-suunnassa sekä Kairanaavan eteläosan poikki kulkee kelkkaura, jolla liikkumiseen tarvitaan maastoliikennelupa. Luiron kylän kohdalla uraa on suunniteltu siirrettäväksi joelta lähelle Kairanaavan itäreunaa. Alueella ei ole rajoitusvyöhykettä, joka rajoittaisi jokamiehen oikeuksin liikkumista.

Alue pyritään rauhoittamaan ylimääräiseltä liikenteeltä. Metsähallitus voi säädellä maastoajoneuvoliikennettä alueella maastoliikennelain mukaisesti maanomistajan valtuuksilla. Häiriöiden välttämiseksi ja luonnonsuojelullisista syistä alueelle myönnetään maastoliikennelupia vain erityisistä syistä (esimerkiksi kaadetun eläimen hakuun ja omalle palstalle kulkuun) ja vanhastaan käytössä olleille kulku-urille. Matkailun yritystoiminnan huoltoajoihin voidaan myöntää maastoliikennelupa. Jokamiehen oikeuteen perustuvaa liikkumista ei ole tarvetta rajoittaa. Alueelle ei sijoiteta uusia kelkkauria. Vesialueiden osakkailla ja maanomistajilla on oikeus kulkea alueella sijaitseville jakokunnan vesialueille ilman erillistä lupaa (kts. kpl 7.3). Maastoliikennettä valvovat Metsähallituk-

sen erätarkastajat ja muu henkilökunta. Maastoliikenne aiheuttaa maaston kulumista ja muuta häiriötä luonnolle.

8 Luonto-opastus

Luiron soille ei ole ollut tarjolla opastusmateriaalia. Keski-Lapin Life- hankkeen puitteissa hankkeeseen kuuluvista alueista tehdään alue-esite vuonna 2004, jossa kukin alue esitellään tarkemmin. Alue-esite liitetään www.luontoon.fi- sivustoon. Life- hankkeesta on laadittu myös [www-sivut](http://www.sivut), joille laaditaan esittely Luiron soiden retkeilymahdollisuuksista.

Sokanaavan kohteelle pystytetään lähtöopasteet sekä neljä maasto-opastetta ja kolme retkeilyn ohjaukseen liittyvää opastetta. Maasto-opasteissa esitellään mm. alueen eliöstöä ja soidensuojelua. Opastetaulujen kuntoa seurataan ja ne uusitaan tarvittaessa. Alueella ei ole tällä hetkellä tarvetta asiakasneuvontaan tai muuhun opastukseen Metsähallituksen taholta. Lähin Metsähallituksen asiakaspalvelupiste sijaitsee Savukoskella, mistä on saatavissa tietoa alueesta ja sen retkeilystä.

Luonto-opastuksen tavoitteena on jakaa luontotietoa ja toimia opetuksen tukena. Keskitetyn oma-toimisen jätehuollon opastuksella pyritään roskaantumisen vähenemiseen ja vastuulliseen retkeilyyn. Maasto-opastusta kehitetään yhteistyössä yrittäjien kanssa. Metsähallitus ei itse tarjoa maasto-opastuspalveluja alueella.

9 Opetus

Metsähallitus ei järjestä alueella opetusta eikä sillä ole omia opetuksellisia tavoitteita. Opastusaineisto on suunniteltu palvelemaan myös opetuskäyttöä. Tavoitteena on, että opastusmateriaali tukee koulujen oma-aloitteista opetusta ja oppilaiden luonnontuntemusta.

Opetuskäytön tarpeiden kehitystä seurataan ja tarvittaessa voidaan harkita esimerkiksi opettajan tukimateriaalin laatimista, jolloin pohjamateriaalina voi käyttää Keski-Lapin kohteille suunniteltujen maasto-opasteiden sisältöä. Opettajan tukimateriaalin kysyntää on syytä seurata.

10 Tutkimus

Metsähallitus ei itse tee varsinaista tutkimusta Luiron soilla, mutta muiden laitosten tekemä tutkimus suojelualueilla on mahdollista, jonka lisäksi Metsähallituksen aineistot ovat käytettävissä muiden tutkimustarpeisiin. Tutkimustoiminnasta on tehtävä sopimus Metsähallituksen kanssa. Alueella ei ole voimassaolevia tutkimuslupia. Mahdollisia tutkimusaiheita ovat linnustoon liittyvät tutkimukset mm. rakentamisen ja virkistyskäytön vaikutuksista, vesilintujen poikasten lentokyvyn saavuttamisesta ja suolinnuston laskentamenetelmistä sekä vanhojen paikannimien kartoittaminen.

Alueella tehdyistä luonnontieteellisistä tutkimuksista on seuraavat julkaisut: ”Kemihaaran allasalueen luonto” (Ruuhijärvi ja Kukko-oja 1975) sekä ”Kairanaavan ja Kilpiaavan linnusto ja sen vertailu Vuotoksen alueen linnustoon” (Huhta ja Laine 2002), joka on tehty osittain Luiron soihin kuuluvalla Kairanaavalla. Geologian tutkimuskeskus on tehnyt Sudenvaaranaavalla, Sakkalaavalla ja Kairanaavalla turvetutkimuksia vuosina 1962-1975. Näistä tutkimuksista on julkaistu raportti ”Lapin turvevarat” (Lappalainen ja Pajunen 1980). Alueen linnustoselvityksiä on julkaistuissa: ”Vuotoksen suunnitellun allasalueen linnustollinen arvo” (Jokimäki ja Kaisanlahti-Jokimäki 2000) sekä: ”Vuotoksen suunnitellun allasalueen luonnon tutkimukset” (Pessa ym.1995). Suojelun sosiaalisista vaikutuksista on tehty tutkielma ”Luiron soiden suojelun vaikutukset Luiron kylän ja Luiron kylän tilojen elinolosuhteisiin” (Koskela 1999). Tutkimusraportit ja julkaisut viedään Metsähallituksen tutkimusviitetietokanta LALLUun.

11 Toimenpidesuunnitelmat

Luiron soiden Sudenvaaranaavalle on laadittu metsien ennallistamissuunnitelma Keski-Lapin Life- hankkeeseen liittyen. Ennallistaminen eli suunnitelman mukainen poltto 10 hehtaarin hakatulla metsäsaarekkeella tehdään kesän 2004 aikana. Suunnitelma on hyväksytty Metsähallituksessa (diaarinumero 3593/42/2003). Palvelurakenteiden sijoittamisesta on tehty vuonna 2001 Metsähallituksen Perä-Pohjolan luontopalveluissa alustava retkeilyreittisuunnitelma, jonka pohjalta rakenteet toteutettiin.

HALLINTO JA TOTEUTUKSEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

12 Hallinnan ja hoidon järjestäminen

Luiron soiden suojelualue on maanhankinnan ja hallinnansiirtojen toteuduttua pääosin Metsähallituksen hallinnassa. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei koske yksityisiä maita eikä rauhoitus sopimuk-
sin suojeltuja kiinteistöjä. Rauhoituspalstojen toimenpiteiden hyväksymisestä vastaa Lapin ympä-
ristökeskus. Rauhoittamatta jääneet yksityismaat jäävät ao. maanomistajan hallintaan.

Taulukko 9. Yksityisomistuksessa olevien kiinteistöjen rekisterinumerot ja nimet (tilanne 8.1.2004; kaikkien kuntatunnus 583).

Rekisterinumero	Nimi
402-69-5	Taipale
402-69-19	Peltola
402-67-25	Luirovaara
402-68-34	Rästämaa
402-67-36	Mantekoski
402-68-40	Tiensuu
402-68-30	Koskela
402-90-1	Pajula
402-69-23	Harju
402-245-0	Arola
402-67-26	Sankavaara
402-68-43	Poro-oja
402-67-29	Sankaranta
402-67-31	Saesuvanto
402-67-51	Malinen
402-67-44	Lisä-Haapala
402-69-25	Haapala
402-195-6	Sarvela
402-65-14	Halmemukka
402-878-20	Tilojen 68:1-4 maa-alue; myös valtio omistajana
402-115-10	Aapavuotso
402-67-32	Luiro
402-67-33	Karjaranta
402-67-7	Ojala
402-68-11	Rantala
402-68-41	Koivula
402-90-7	Lisäkankaala

Alueen vesistöt ovat pääosin yksityisiä tai yhteisiä vesialueita. Lämsänaavan Hietajoki (kiinteis-
tönumero 583-402-152-0) on yksityistä vesialuetta. Rästäslampi (583-402-876-1) on Alaperän
yhdistetyn jakokunnan vesiä. Pieni Rästäslampi kuuluu osin yksityispalstaan (583-402-7-1). Val-

taosa Verkko-ojasta kuuluu Kemijoki OY:n kiinteistöön (583-402-150-0) ja pieni osuus tilojen 68:1-4 yhteisomistukseen (583-402-878-2). Osa Joutsenrimmistä kuuluu yksityispalstaan (583-402-67-25).

Natura- alueen hallinnan yhdenmukaistaminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman pian. Alueella sijaitsevat yksityismaat pyritään hankkimaan valtiolle eikä niille tulisi myöntää rakennuslupia. Soidensuojeluohjelman ja Natura 2000-verkoston puitteissa luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut palstat liitetään jo olemassa olevaan suojelukiinteistöön. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa sovelletaan myös niillä palstoilla, jotka on hankittu luonnonsuojelutarkoituksiin ja jotka tulevat Metsähallituksen hallintaan vasta suunnitelman valmistumisen jälkeen sekä niillä, jotka liitetään suojelukiinteistöön Natura- alueen ulkopuolelta.

Metsähallitus voi laatia alueelle tarvittaessa järjestyssäännön; tällä hetkellä tarvetta ei kuitenkaan ole. Kelkkauran hoitovastuu on Metsähallituksen Perä-Pohjolan luontopalveluilla.

Palvelurakenteiden huolto ja alueen valvonta

Palvelurakenteiden hoito on Metsähallituksen vastuulla. Pitkosten uusiminen tehdään noin 10–15 vuoden kuluttua rakentamisesta. Lintutornien turvallisuustarkastukset tehdään vaadituin määräajoin ja rakenteiden kunnosta ja turvallisuudesta huolehditaan. Alueella ei ole sekajätteen keräystä. Roskaantumista seurataan ja sitä pyritään vähentämään opastuksella.

Valvontaa suorittavat Metsähallituksen erätarkastajat sekä muu henkilökunta valtion maiden osalta. Alueella ei ole erityisen valvonnan tarvetta.

13 Resurssit ja aikataulu

Rakentamisen jälkeen alueella ei ole retkeilyrakenteiden investointitarpeita. Palvelurakenteiden hoitovastuu on Metsähallituksella. Metsän ennallistaminen kesällä 2004 on kertaluontoinen toimenpide, joka ei aiheuta kustannuksia myöhemmin.

Taulukko 10. Ylläpidon vaatima työpanos vuosina 2004-2014 henkilötyökuukausina/vuosi. Nykytila (2004) ja tavoitetila (2014).

	2004	2014
Hallinto	1 vko	1 vko
Palvelurakenteiden ylläpito	1 vko	1 kk
Yhteensä	2 vko	1 kk 1 vko

Taulukko 11. Investointikustannusarvio (euroa).

	2004
Palvelurakenteet (EAKR-rahoitus)	104 000
Metsän ennallistaminen	5 000
Yhteensä	109 000

14 Suunnitelman vaikutusten arviointi

Luiron soiden soidensuojeluohjelman alue sekä siihen liitettävät laajennukset kuuluvat osana Suomen Natura 2000-verkostoon. Suojelun toteutustapa on luonnonsuojelulaki. Hoito- ja käyttösuunnitelma ei sisällä sellaisia hankkeita, joista olisi laadittava ns. YVA-lain (laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, 468/94) mukainen ympäristövaikutusten arviointi.

14.1 Suunnitelman ekologiset vaikutukset

Hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on säilyttää Luiron suot luonnontilaisena. Alueelle rakennettavilla retkeilyrakenteilla pyritään tarjoamaan kävijöille luontoelämyksiä luontoarvoja heikentämättä. Metsän polttamisella pyritään käynnistämään ihmisen muokkaaman ympäristön palautuminen kohti luonnontilaa.

Tärkeimpänä vaikutuksena suunnitelmalla on luonnontilaisen aapasuokokonaisuuden säilyminen. Toinen tärkeä vaikutus on käsitellyn metsän palauttaminen kohti luonnontilaa. Toimenpide ei heikennä alueen luonnonarvoja.

14.2 Suunnitelman sosiaaliset vaikutukset

Luiron soiden suojelun vaikutuksista Luiron kylän ja sen tilojen elinolosuhteisiin on tehty tutkielma Rovaniemen luonnonvara-alan oppilaitoksessa (Koskela 1999). Tutkielman mukaan suurin osa maanomistajista, jotka eivät ole myyneet tai vaihtaneet maitaan valtiolle, suhtautuvat luonnonsuojeluun periaatteessa myönteisesti, mutta Natura 2000 –ohjelman toteuttamiseen kielteisesti. Syynä on ollut erityisesti huono tiedottaminen ohjelman alkuvaiheissa. Tämän suunnitelman myötä paikallisia ihmisiä on osallistettu tiedotustilaisuuksiin, lehtiartikkeleihin ja henkilökohtaisin tapaamisin tavoitteena myönteisen suhtautumisen lisääntyminen.

Valtaosa maanomistajista, myös Pelkosenniemen ulkopuolella asuvat, käyttää Koskelan tutkielman mukaan Luiron soita virkistytymiseen. Heistä valtaosa käy alueella marjastamassa ja metsästävässä. Alueen merkitys tulee suurimmalle osalle juuri virkistytymismahdollisuuksien, mutta myös tunnearvon kautta. Etenkin Pelkosenniemen ulkopuolella asuvat maanomistajat ovat olleet huolissaan metsästysoikeuksien säilymisestä ja siksi osa heistä on halunnut toteuttaa suojelun rauhoitus sopimuksella. Luiron suot tarjoaa myös jatkossa paikallisille asukkaille harrastusmahdollisuuksia, kuten marjastus-, sienestys- ja metsästysmahdollisuudet. Lisäksi retkeilyrakenteet avaavat mahdollisuuden tutustua alueeseen myös niille, jotka eivät muutoin lähtisi alueelle.

Luiron suot on merkittävä porojen kesälaidunalue. Suunnitelmalla ei myöskään puututa poronhoidon mahdollisuuksiin alueella.

14.3. Suunnitelman taloudelliset vaikutukset

Merkittävin suora taloudellinen vaikutus on rakennusvaiheessa, jolloin tullaan palkkamaan paikallista työvoimaa arviolta 12 henkilötyökuukauden ajan. Rakenteiden hoito- ja korjaustyöt tarjoavat paikallisille ihmisille työllistymismahdollisuuksia myös jatkossa. Yleinen mielenkiinto suoluontoa kohtaan on kasvamassa. Luonnontilainen aapasuokokonaisuus on houkutteleva retkeilykohteena

ja siten paikallisten elinkeinojen monipuolistajana. Rakenteiden epäsuora taloudellinen vaikutus tulee luontomatkailun uudenlaisten mahdollisuuksien kautta. Suunnitelma tukee luontaiselinkeinojen harjoittamista sekä metsästystä, marjastusta ja sienestystä. Seurantojen järjestäminen tukee työllistymistä.

14.4 Suunnitelman vaikutukset Natura 2000- alueen suojelun toteutumiseen

Pääosa alueesta on toteutettu muodostamalla siitä luonnonsuojelulain mukainen suojelualue. Vielä toteuttamattomat osat toteutetaan luonnonsuojelulain keinoin.

Luiron suot säilyy suunnitelman mukaisesti luonnontilassa. Reitin ja muiden rakenteiden rakentamisessa on huomioitu alueen luontoarvot siten, ettei hoito- ja suunnitelman mukainen käyttö aiheuta alueella Natura 2000 –verkostoon sisältyvien luontoarvojen heikentymistä. Metsän polttamisella pyritään nopeuttamaan luonnontilan palautumista.

Suunnitelmassa esitettyjen käyttömuotojen ja toimenpiteiden perusteella on katsottava, etteivät laadittuun hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisältyvät toimenpiteet yksinään tai yhdessä vaaranna valtioneuvoston Natura 2000- verkostoon ehdottaman alueen luonnonarvoja, jotka ovat olleet perusteena sen verkostoon liittämiseksi. Näin ollen Natura- arviointia ei ole tarpeen tehdä.

Mikäli suunnitelmakaudella tulee esiin hankkeita tai suunnitelmia, joilla voi olla alueen luonnonarvoja heikentävä vaikutus, tulee niiden osalta tehdä selvitys siitä, heikentääkö ko. hanke tai suunnitelma yksinään tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa todennäköisesti merkityksellisesti valtioneuvoston Natura 2000- verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luontoarvoja, jotka ovat olleet perusteena sen verkostoon liittämiseksi. Tällöin asia arvioidaan Natura-vaikutusten arvioinnilla.

Lähteet

- Aapala, Kaisu 2001 (toim.): Soidensuojelualueverkon arviointi. Suomen ympäristö 490. — Suomen Ympäristökeskus, Helsinki.
- Airaksinen, Outi ja Karttunen, Krister 1998: Natura 2000-luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46. — Suomen Ympäristökeskus, Helsinki.
- Ekholm, Matti 1993: Suomen vesistöalueet. — Vesi- ja ympäristöhallinto. Sarja A 126.
- Ennallistaminen suojelualueilla. Ennallistamistyöryhmän mietintö. — Suomen ympäristö nro 618. Ympäristöministeriö, Helsinki 2003.
- Fotiou, S., Lundvall, P., Salonen, N., Sievänen, T. & Suopajarvi L. (eds.) 2003: Sustainable eco-tourism – Integration of conservation and usage in Natura 2000 areas. — The Finnish Environment 651. Lapin ympäristökeskus.
- Huhta, Esa ja Laine, Lasse J. 2002: Kairanaavan ja Kilpiaavan linnusto ja sen vertailu Vuotoksen alueen linnustoon. — Kemijoki OY. Tutkimusraportti 3. Rovaniemi.
- Jokimäki, J. ja Kaisanlahti-Jokimäki, M.-L. 2000: Vuotoksen suunnitellun allasalueen linnustollinen arvo. — Arktinen keskus. Lapin yliopisto.
- Järvinen, Olli ja Väisänen, Risto A. 1978: Ecological zoogeography of Northern European waders or Why do so many waders breed in the North? — Oikos 30:495-507.
- Kalpio, Satu ja Bergman, Tarja 1999: Lapin perinnemaisemat. — Alueelliset ympäristöjulkaisut 116. Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus. Rovaniemi.
- Kerney, M.P. & Cameron, R.A.D. 1994: Land Snails of Britain & North-Western Europe. — Harper-Collins Publishers.
- Koskela, Juha 1999: Luiron soiden suojelun vaikutukset Luiron kylän ja Luiron kylän tilojen elinolosuhteisiin. Tutkielma. Rovaniemen luonnonvara-alan oppilaitos.
- Lappalainen, Eino 2002: Keski-Lapin Life-ohjelman suot, kasvillisuuden jääkauden jälkeinen kehityshistoria sekä kiinteät muinaisjäännökset (moniste).
- Lappalainen Eino ja Pajunen Hannu 1980: Lapin turvevarat: Yhteenveto vuosina 1962-1975 Lapissa tehdyistä turvetutkimuksista: — Geologinen tutkimuslaitos. Maaperäosasto, Raportti P 13.6/80/20.
- Lehtinen, Martti, Nurmi, Pekka ja Rämö, Tapani 1998: 3000 vuosimiljoonaa. Suomen kallioperä — Suomen Geologinen Seura.
- Leivo, Mauri et al. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. — BirdLife Suomen julkaisuja no 4, Kuopio.

- Metsähallitus 1999: Luonnonsuojelualueiden hoidon periaatteet. Metsähallituksen luonnonsuojelualueisen tavoitteet, tehtävät ja hoidon yleislinjat. — Metsähallitus, luonnonsuojelu, Vantaa. 44 s.
- Natura 2000-alueiden hoito ja käyttö. Työryhmän mietintö. Suomen Ympäristö 597. — Ympäristöministeriö, Helsinki 2002.
- Perinnebiotooppien hoito Suomessa. Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietintö. — Suomen ympäristö nro 443. Ympäristöministeriö, Helsinki 2000.
- Pessa, J., Eskelin, T., Ohtonen, A. ja Siira, J. 1995: Vuotoksen suunnitellun allasalueen luonnon tutkimukset, osa L, Linnut. — Oulun yliopisto (moniste).
- Ruuhijärvi, Rauno ja Kukko-oja, Kari 1975: Kemihaaran allasalueen luonto — Vesihallitus, Tiedotus 87. Helsinki.
- Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Uhanalaisten lajien II seurantaryhmä — Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Suometsäerämaa-Life: Suomatkaailuseminaari Syötteen luontokeskuksessa 18.–19.9.2003. Tiivistelmät puheenvuoroista (moniste).
- Valovirta, Ilmari 2003: The habitat and status of *Vertigo angustior*, *V. genesii* and *V. geyeri* in Finland and nearby Russian Karelia. — Julkaisussa: *Heldia* Vol.5, pp. 85-94: Proceedings of the Workshop on Conservation Biology of European *Vertigo* species. München.
- Vasander, Harri (toim.) 1998: Suomen suot. — Suoseura ry.

Haastattelut:

- 7.8.2003 Juhani Maijala, Olli Pulju, Urpo Halonen ja Tuomas Tervo/Oraniemen paliskunta
14.10.2003 Aimo Harju ja Pauli Lakso

Lyhennelmä saapuneista lausunnoista

Lausuntopyyntö lähetettiin 18 taholle helmikuussa 2004 ja lausuntoja antoi määräaikaan mennessä (7.4.2004) 12 tahoa:

- Paliskuntain yhdistys
- Oraniemen paliskunta
- Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry
- Lapin luonnonsuojelupiiri ry
- Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistys
- Luiron kyläseura ry
- Villi Pohjola
- Lapin liitto
- Pelkosenniemen kunta
- Savukosken kunta
- Lapin ympäristökeskus
- Lapin riistanhoitopiiri.

Lisäksi keskustelua käytiin 1.4.2004 pidetyssä yleisötilaisuudessa (Liite 2). Saatujen lausuntojen perusteella hoito- ja käyttösuunnitelmaan tehtiin muutoksia ja tarkennuksia (Liite 3).

Paliskuntain yhdistys

Suojelulla ei saa rajoittaa porotalouden toimintaa Natura 2000 –alueella. Luiron alue on tärkeä kesälaidun alue Oraniemen paliskunnalle. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa tulee huomioida paikallisen paliskunnan tarpeet sekä maastoliikenteessä että porotalouden rakenteissa. Rakentaminen täytyy suunnitella siten, ettei sitä ole haittaa porotaloudelle ja se täytyy suunnitella yhdessä Oraniemen paliskunnan kanssa.

Oraniemen paliskunta

Natura 2000 –alueella on sallittu porojen talviruokinta, väliaikaisten kesämerkitys- ja mahdollisten syyserotusaitojen teko ja polttopuun otto. Paliskunnalla ei ole tarvetta rakentaa alueelle kiinteitä erotusaitoja, vaan väliaikaisia, etupäässä kesäaikaisia vasanmerkitysaitoja. Talviruokinnassa käytetään ns. heinäjälkiä, joilla ohjataan porojen liikkumista.

Lapin Lintutieteellinen Yhdistys ry

Alueella tehtyjä lintukartoituksia ei voi pitää riittävinä ja siksi esitetään täydentävien lintulaskentojen tekemistä. Alueen linnustoseurantaan tulisi varata riittävästi määrärahoja. Esitetään selvittäväksi rakentamisen ja virkistyskäytön lisääntymisen linnustovaikutuksia sekä vesilintujen poikasten lentokykyisyyden saavuttamisajankohtaa. Koska suolinnuston laskentamenetelmät ovat toistaiseksi puutteelliset, esitetään, että Metsähallitus yhdessä tutkimuslaitosten kanssa käynnistäisi tutkimushankkeen, jossa kehitetään erityisesti suolinnustoon soveltuvia menetelmiä. Lintulasentamenetelmät voisi kuvata suunnitelmassa tarkemmin.

Lintuosiossa pitäisi käsitellä uhanalaisten ja lintudirektiivilajien lisäksi myös Suomen erityisvasuulajeja sekä mahdollisesti myös lintudirektiivin liitteen II metsästettäviä vesilintulajeja. Linnustonsuojelun tavoitteita tulisi täsmentää asettamalla linnustollisia tavoiteraja-arvoja. Tekstissä tulisi mainita, miten linnustonseuranta käytännössä toteutetaan; seuranta ei voi jättää vapaaehtoisten

LIITE 1. 2(5)

vastuulle, vaan siihen on varattava määrärahoja. Ennen vesilintujen metsästysajankohdan siirtämisestä tulisi asiasta teettää puolueeton tutkimus. Metsojen soidinpaikat tulisi kartoittaa ja alueelle sijoittaa siirrettäviä tarkkailulavoja. Alueiden linnustosta tulisi tehdä opasvihkoset. Kairanaavan lintutornin kunnostamiseen tulisi varata määrärahoja.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry

Monin paikoin inventointitulosten merkitystä ei arvioida lainkaan laajemmin ja usein inventointeja ja niiden riittävyyttä ei arvioida. Jos asioiden taustat jäävät hämäräksi, ei tiivistämisessä ole onnistuttu. Luonnonsuojelupiiri näkee tarpeellisena metsästettävien lajien kantojen seurannan ja mahdolliset toimet näiden kestävyys turvaamiseksi, ja tekstissä todetaankin aivan oikein, että näistä asioista neuvotellaan riistanhoitopiirin kanssa. Myös muihin kuin metsästettäviin lajeihin pitää kiinnittää huomiota. Asetetut tavoitteet mm. alueen säilymisestä luonnontilaisena ja lähinnä paikallisten asukkaiden virkistyskäytössä ovat hyväksyttäviä. Toisaalta tavoitteet ja toimenpiteet eivät aina ole linjassa keskenään. Moottorikelkkaurat ja -reitit tulisi viedä alueen ulkopuolelle. Kesäaikaisen maastoliikenteen haitat luonnolle ovat tiedossa, ja näin ollen lupapolitiikassa pitäisi noudattaa pidättävyyttä. Rajoitusvyöhykkeiden perustamiselle pitäisi jättää mahdollisuus. Kestävän käytön periaatteita ei ole kuvattu. Ennallistamistoiminta on kannatettava asia; ennallistettava alue on tosin hyvin pieni. Suunnitelmasta ei saa selville, aiotaanko 562 hehtaaria luonnonmetsiin kuulumattomia metsiä jättää itsekseen kehittymään luonnontilaan vai aiotaanko niillä jatkaa metsätaloustoimenpiteitä. Metsähanhen seuranta vain rakenteiden läheisyydessä ei ole riittävä. Kelkkaura pitäisi saada suojelualueen ulkopuolelle.

Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistys

Vesilintujen metsästysajan myöhentämiseen ei Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistyksen mielestä ole riistanhoidollisia eikä ekologisia perusteita ja mahdollisia metsästysaikojen lyhennyksiä on muutenkin tarkasteltava kokonaisuutena eikä joidenkin pienalueiden lähtökohdista. Riistanhoitoyhdistyksen tehtävä on tarvittaessa tehdä riistanhoitopiirille esityksiä metsästysaikoihin, jos jonkin riistaeläimen metsästyspaine uhkaa lajin kestävä kehitys. Riistanhoitoyhdistys näkee tärkeänä yhteistoiminnassa seurata eri riistalajien kehitystä. Valtaosa metsästäjistä on noudattanut yhdistyksen antamia suosituksia. Hyväksi on koettu menetelmä, jossa Metsähallitus on myöntänyt hirviluvan saajalle etukäteen maastoajoneuvoluvan. Yhdistys vaatii metsästysoikeuden ja perinteen eränkävynnin turvaamista nyt perustettavaksi tulevalle Luiron soiden suojelualueella siten, että metsästysoikeus säilyy alueen paikallisilla metsästyseuroilla ja ettei pienriistalupia myytäisi kunnan ulkopuolisille metsästäjille.

Luiron kyläseura ry

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan esitetään merkittäväksi pysyvänä oikeutena luirolaisille ja maanomistajille rajoittamaton ja pysyvä kulkuoikeus vuodenajasta ja kulkuvälineestä riippumatta Luiron soiden läpi/kautta elinkeinon harjoittamiseen tai normaaliin elämään liittyvään toimintaan maksuttomasti ja kaikista luvista vapaasti. Paikallisilla asukkailla on oltava erityinen oikeus pyydystää tavalla tai toisella alueelle tunkeutuva vahinkoa aiheuttava peto välittömästi pyyntialueesta riippumatta. Alueelle ei saa tuoda petoja.

Kyläseura kannattaa Kairanaavan poikki rakennettavaa kulttuuripolkua sekä lintutornia. Sokanaavalle suunniteltu lintutorni ei palvele luirolaisia millään tavalla - hanketta ei silti vastusteta. Retkeily- ja virkistystoiminnoissa pitää luirolaisten saada pysyvä erityislupa mm. tulentekoon ja yöpymiseen; pelkät jokamiehenoikeudet eivät riitä. Marjastusta ei saa rajoittaa edes mahdollisella

järjestyssäännöllä. Metsähallituksen tulee toteuttaa venevalkamapaikat ja kulkureitti Rästäslammelle. Pienten jokien ja ojien imuruoppaus on aloitettava välittömästi. Suunnitelmaan tulee lisätä toimenpiteen aikataulu rahoituksen järjestämiseksi.

Maanhankinnan yhteydessä on sovittu metsästysoikeuden jatkuvan valtiolle hankituilla entisillä yksityisillä mailla vuoden 2007 loppuun asti. Valtio sitoutui antamaan metsästysoikeuden kyläseuralle korvauksetta. Jos metsästysoikeus loppuu kyläseuralta, lopettaa se samalla kyläseuran taloudellisen perustan ja siten luivolaisten elinmahdollisuudet Naturan sisällä merkittävästi heikkenevät. On välttämättä löydettävä Luiron soille erityisratkaisu, jolla taataan pysyvästi hirven metsästysoikeuden jatkuminen vain kyläseuralle myös jatkossa ja pysyvästi. Pysyvä oikeus hakea saalis on liitettävä luivolaisten erityisoikeuksiin. Kyläseura esittää tiivistä yhteistyötä Metsähallituksen ja kyläseuran välille metsästysjärjestelyiden osalta. Alakönkään tien kunnossapitoyksikköjako on tarkistettava.

Poronhoidossa on sallittava maastoajoneuvokulku ja keinoruokinta sekä siirtoaidan rakentaminen. Vanha, perinteinen tapa maapuiden käytöstä pitää jatkua paikallisilla asukkailla entiseen malliin noudattaen luonnollisesti riittävää varovaisuutta ilman erityisluvan hakemisia. Metsähallitus ei saa sitoa mahdollista yritystoimintaa omaan liiketalouteensa. Luironkylässä toimivilla yrityksillä on oltava lupa käyttää Natura-aluetta toimintaansa korvauksetta. Kairanaavan kulttuuripolulle on syytä laittaa opastetauluja ja kohteesta on perusteltuja syitä valmistella opetusmateriaalia kouluille. Metsähallituksen on syytä ilmoittaa kyläseuralle mahdollisista olosuhteiden muutoksista ja pyrkiä yhteisvoimin puuttumaan asiaan tarvittavin toimenpitein. Tutkimusta on syytä jatkaa ja tulokset on ilmoitettava paikalliselle väestölle vuosittain. Hoito- ja käyttösuunnitelmasta on ehdottomasti poistettava maininta mahdollisesta uusjaosta. Luiron alueen moottorikelkkareitit ja niiden käyttö myös Natura-alueilla on toteutettava siten, että ne ovat paikallisille ihmisille vapaasti ja maksutta käytettävissä.

Villi Pohjola

Suunnitelmassa esitetyt ratkaisut ovat hyvin perusteltavissa ja ne sopivat ohjaamaan alueen käyttöä siltä osin, kuin ne koskettavat Villin Pohjolan toimialaa. Metsästyksestä sekä riistalajien kestävästä käytöstä säädetään metsästyslaissa ja sen pohjalta annetussa asetuksessa. Linjaukset ja käytettävä termistö tulisikin korjata suunnitelmassa vastaamaan paremmin säädöksiä. Lupametsästys ja paikkakuntalaisten oikeudella tapahtuva metsästys tulisi järjestää alueella samalla tavalla ja samoin periaattein, kuin ne järjestetään riistanhoitoyhdistyksen alueella muutoinkin. ”Paikkakuntalaisten vapaan metsästysoikeuden” sijaan tulisi käyttää metsästyslain 8§:ssä käytettyä muotoilua: ”henkilöllä on oikeus metsästää kotikunnassaan valtion omistamilla alueilla”. Suunnitelma tulisi vahvistaa mahdollisimman pian, jotta alueen käyttö alkaa vakiintua ja epävarmuus mm. metsästysasioiden osalta loppuu.

Lapin liitto

Luiron suot kuuluu pääosin matkailun vetovoima-alueeseen sekä Kairalan ja Luiron kylien väliseltä osalta maaseudun kehittämisen kohdealueeseen. Luvun 3 hoidon ja käytön tavoitteet ovat kannatettavia, sen sijaan kappaleessa 7 rajataan eri käyttömuotoja tarpeettoman ahtaasti: tulenteke sallitaan vain maanomistajan luvalla, lähiseudun matkailukeskuksissa ja kylissä syntyvien matkailupalveluyritysten tulee voida käyttää aluetta aktiivisesti ja palveluvarustusta tulee lisätä tarvittaessa suojelua vaarantamatta, lupia veneenpitoon ja seisoville pyydyksille *voidaan* myöntää; pääsäännön tulisi olla, että niitä *myönnetään*, metsästysaikojen säätely tulee olla riistanhoitopiirin tehtävä, poronhoidon rakennelmat tulee sallia suojelualueella ja mahdollisista muutoksista tulee

sopia paliskunnan kanssa. Maastoliikenteen osalta teksti on epäselvä; myönnetäänkö lupia myös vanhastaan käytössä olleille urille vain erityisistä syistä? Kelkkailu tulee sallia Pelkosenniemen ja Savukosken välisellä kelkkaauralla. Suunnitelmassa voisi mainita, ettei palveluvarustuksen vähäisen lisääminen todennäköisesti heikennä Natura-luontoarvoja, jos se tapahtuu hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti.

Pelkosenniemen kunta

Hoito- ja käyttösuunnitelma sisältää runsaasti paikallisen väestön kannalta kielteisiä alueiden käytön rajoituksia. Hanhien metsästysaikaa ei tulisi myöhentää, vaan metsästysajasta tulisi päättää metsästyslaissa ja –asetuksessa. Matkailijoiden ja luonnossa liikkuvien lintuharrastajien ja metsästäjien välisiä ristiriitoja tulisi välttää ja metsästyskulttuurista tulisi kertoa etukäteen muille luonnossa liikkuville. Kaadetun eläimen haku tulisi mahdollistaa ilman Metsähallituksen lupaa. Kunnanhallitus vaatii ehdottomasti, että Luiron kyläseura ry:n ja Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistyksen kannanotot otetaan huomioon ja että suunnitelmaa muutetaan kyläseuran esittämällä tavalla. Mahdollisia muita suunnitelmia laadittaessa tulisi perustaa eri tahoja edustava työryhmä sekä järjestää yleisiä tiedotus- ja kuulemistilaisuuksia.

Pelkosenniemen kunta suhtautuu luonnonsuojeluun myönteisesti. Suunnitelmaan ei sisälly riittävästi kartoituksia ja tutkimuksia. Tarvittavat lisätutkimukset ovat: linnusto, sammakkoeläimet, jokihelmisimpukka, kalasto, suokasvillisuus, hyönteiset, majava, pikkujyrsijät, muinaisjäänneökset; ennallistaminen: ojen imuruoppaus, Taka-Lapin talvitie, metsän ennallistamista 5ha/v 50 vuoden ajan, perinnebiotooppien ennallistaminen rakennuksineen, euroopanmajavan palautus; seuranta: metsähanhi, 100km linjalaskentaa kesäisin ja talvisin vuosittain, kolme petolinturuutua, viisi suolinturuutua, uivelo, pikkusirkku, petolintujen pesätarkastukset (muuttohaukka, maakotka, merikotka, kalasääski, huuhkaja, viirupöllö, lapinpöllö, piekana, kanahaukka); ilmastomuutoksen vaikutus sammakon kehitykseen, taimenen, harjuksen ja järvilohen seurannat, kalaportaiden rakentaminen Kemijokeen, Savukosken tien siirtäminen tai sillan rakentaminen, Kemijärven ja Lokan säännöstelyn vaikutukset, ojitusten liettävän vaikutuksen seuranta, kasvillisuusseuranta entistettävillä niityillä, myyräkannat, perhoset sekä euroopanmajavan kannan vaihtelut ja vaikutus kasvillisuuteen.

Tässä muodossa suunnitelma ei täytä EU:n luontodirektiivin, vesipolitiikan puitedirektiivin ja lintudirektiivin asettamia normeja ja määräyksiä. Myöskään kansallisen lainsäädännön velvoitteet eivätkä Metsähallituksen omat tavoitteet toteudu. Metsähallituksen on vastattava virallistettujen kelkkareittien kunnossapidosta. Uusjaossa on otettava huomioon Lapin kylien maa- ja metsätalouden kehityksen tulokset. Metsähallituksen ja Ympäristöministeriön on turvattava metsähanhen muuttomatka Tanskan salmiin asti. Pelkosenniemeläiset osaavat koko läänissä parhaiten suunnitella metsähanhikantojen tulevaisuutta. Alueen aavoilla osataan säädellä hanhikantoja ilman Metsähallituksen ohjeitakin. Ajalliset muutokset metsästysaikoihin ovat turhia. Metsähallituksen ei tule myöntää ulkopaikkakuntalaisille metsästyslupia alueelle kuulematta Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistystä ja metsästysseuroja. Pelkosenniemeläisillä on pysytettävä oikeus ottaa polttopuuta ja tehdä tulet. Myös ratsain, koirilla ja poroilla kulkeminen on sallittava. Maininta veneenpidon rajoittamisesta on poistettava. Paikallisilla asukkailla tulee olla oikeus kulkea moottorikelkalla vapaasti ja kaadetut hirvet on saatava hakea myös mönkijällä sulan maan aikaan. Alueelle on rakennettava viisi niitty- ja eräkämpää. Pelkosenniemen kunnanhallituksen mielestä itse itseään valvova viranomainen on nykyaikana erikoinen tapaus ja aiheuttaa entistä suuremman tarpeen kuulla kuntalaisten mielipiteitä. Mikäli näin ei tapahdu, on suunnitelma vahvistettava ulkopuolisella viranomaisella. Luiron soille on palkattava huoltomiehiä ja tutkijoita, jotka sijoitetaan Pelkosenniemelle

perustettavaan Metsähallituksen toimitilaan. Resurssit ja tarvittava henkilökunta saadaan Metsähallituksen sisäisillä järjestelyillä. Metsähallituksen on laadittava alueelta oppimateriaali.

Tällä lausunnolla Pelkosenniemen kunnanhallitus osoittaa myönteisyytensä luonnonsuojelulle ja yhteistyön vahvistamiseksi pyytää kunnan vaatimusten mukaisesti muutetun hoito- ja käyttösuunnitelman uudelleen hyväksyttäväksi sekä varaa oikeuden vielä täydentää lausuntoaan jatkossa.

Savukosken kunta

Hoito- ja käyttösuunnitelmien laatiminen on kannatettavaa. Tulee huomioida Savukoskella sijaitsevan UKK-puiston opastuskeskuksen mahdollisuus tarjota tietoa lähialueen suojelualueista. Opastus ja esittely tulee olla suunnitelmallisesti esillä ja opastuskeskukseen tulee järjestää tarpeelliset resurssit. Paikallisten metsästysoikeuksia ei saa rajoittaa, porotalouden edellytykset liikkumiseen on säilytettävä, alueen läpi tulee hyväksyä virallinen Savukosken ja Pelkosenniemen yhdistävä moottorikelkkareitti. Mikäli alueelle laaditaan järjestyssääntö, siitä tulee pyytää lausunnot alueen kunnilta ja paikallisilta toimijoilta ennen voimaan saattamista.

Lapin ympäristökeskus

Lapin ympäristökeskuksesta ei kutsuttu asiantuntijaa suunnitelman tueksi perustettuun työryhmään. Suunnitelmaa ohjanneet normit ja ohjeet sekä suunnittelun tarve ja tavoite tulee kirjata johdantokappaleen alkuun ja osallistamisesta tulee kirjoittaa oma kappale. Uusjako ei tule kysymykseen Luiron soiden alueella kiinteistönmuodostamislain 9. luvun sisältämien pakkotoimien vuoksi. Eri käyttömuotojen kohdalta puuttuu riskien arviointi. Metsästysrajoitukset toteutetaan metsästyslain perusteella ja niistä neuvotellaan eri etutahojen kesken. Tavoitteena tulisi olla, että metsästysolosuhteet säilyvät ennallaan, mikäli riistaeläinkannat sen sallivat. Suunnitelmaan tulisi kirjata, että Metsähallitus vuokraa metsästysoikeudet paikallisille metsästysseuroille. Karttojen informatiivinen taso ja graafinen laatu ovat kehoja. Suunnitelman vahvistaminen tulisi siirtää kunnes hoidon ja käytön yleissuunnittelun tulokset ovat käytettävissä.

Lapin riistanhoitopiiri

Mitään tarvetta tai perusteluja suunnitelmassa esitettyjen vesilintujen metsästysrajoitusten suhteen ei ole ja ne tulee poistaa. Jos myöhemmin jonkin riistalajin asema tutkimusten mukaan heikkenee eikä pelkällä elinympäristön suojelulla ja muulla hoidolla päästä haluttuun tulokseen, riistanhoitopiiri on valmis ja myös velvollinen rajoittamaan metsästystä laajoillakin alueilla tai ryhtymään yhteistyössä ympäristöviranomaisten kanssa muihin lajin kannalta tarpeellisiin toimiin.

Tulentekoa ei tulisi tarpeettomasti rajoittaa. Soiden ennallistamisessa tulisi ottaa huomioon paikallisten asukkaiden käyttämät polkureitit. Rakentamista ei tulisi ilman erityisen painavia syitä ulottaa alueen syrjä- tai keskiosiin. Tapauskohtaisesti tulisi voida estää ns. piirirajalla soistumisen laajeneminen suojelualueen ulkopuolelle talousmetsiin. Paikallisten asukkaiden kalastusmahdollisuuksia ei tulisi heikentää. Alueen väestölle tarpeellisten asioiden kieltämiseen tai rajoittamiseen tulisi suhtautua kriittisesti, mikäli ne eivät selkeästi vaaranna alueen suojelutarkoitusta.

Yleisötilaisuudessa 1.4.2004 esille tulleita aiheita ja kysymyksiä

- Rakennetaanko Kairalan ja Suvannon välille pitkosreitti; entä luontopolku ja lintutorni Kairanaavalle? Alueella on osittain maastoon merkattuna perinteinen Suvannon postitien reitti.
- Miksi hoito- ja käyttösuunnitelma ei tullut lausunnolle Kairalan kyläyhdistykselle eikä kaikille metsästysseuroille ole tiedotettu suunnitelmasta?
- Miten käy kyläseuran hirvilupien, kun kauppohen yhteydessä sovitut vuokrasopimukset lakkaavat vuonna 2007? Säilyykö kyläseuran hirvikiintiö?
- Osallistuuko Metsähallitus suojelualueiden osalta metsäautotien kunnossapitoon?
- Aiheuttaako suunnitelma rajoituksia poronhoitoon?
- Onko Metsähallituksella varattu rahaa alueen tutkimukseen ja seurantaan; syntykö vakinaisia työpaikkoja?
- Minkälaisia vaikutuksia suunnitelmalla on yksityisvesien osalta; saadaanko Rästäslampeen veneenpito- ja kulkuoikeus?
- Millaisia muutoksia ja rajoituksia tulee metsästykseseen ja kalastukseen?
- Mitä aiotaan tehdä liettyneiden ojien kunnostamiseksi esimerkiksi Verkko-ojalla ja Lämäsänojalla?
- Mitä tarkoitetaan suojelualueen tavoittelalla? Kuinka paljon tullaan hankkimaan maita ja onko tulossa uusia suojeluohjelmia?
- Rajoitetaanko suunnitelmalla jokamiehen oikeuksia? Säilyvätkö Luiron kylän metsästysseuran oikeudet?
- Vaikutukset kulkuoikeuksiin ja moottorikelkkareitteihin?
- Mitä tarkoittaa uusjako hankintatoimenpiteenä; vaikuttaa pakkotoimelta?
- Onko matkailuyrittäjien ja ohjelmapalveluiden järjestäjien mahdollista saada vapaa kulkuoikeus?

Lausuntojen vaikutukset suunnitelmaan

Tässä kappaleessa käsitellään lausunnoissa esille tulleet tärkeimmät aiheet aihealueittain. Osa lausunnoista on johtanut suunnitelmatekstin muokkaamiseen. Lausuntoja sekä niiden vaikutusta suunnitelman sisältöön käsiteltiin kahdessa kokouksessa, joissa oli läsnä suojelualueiden hoidon ja käytön asiantuntijoita Metsähallituksesta ja Lapin ympäristökeskuksesta. Lainsäädännön vaikutuksia hoidon ja käytön suunnitteluun on joidenkin käyttömuotojen osalta selvennetty tässä liitteessä.

Luontoinventoinnit

Luontotyyppi-inventoinnin maastoinventoinnit kattoivat 62 % alueen pinta-alasta, mitä voi pitää melko kattavana näin laajalla alueella. Tätä julkaisua laadittaessa oli Metsähallituksen kaikkia luonnonsuojelualueita koskeva luontotyyppi-inventointihanke kesken; Life-hankkeen kohdealueet olivat ensimmäisiä kartoitettavia alueita. Tästä johtuen käytössä ei ollut vastaavia tietoja muilta alueilta, minkä takia alueiden arvon määrittäminen esimerkiksi luontotyyppien kokonaissuojelun kannalta ei ollut mielekästä. Lajistoinventointia tehtiin erityisen tarkasti toteutetun pitkosreitit varrella jo suunnitteluvaiheessa.

Kasvilajistoinventoinneissa ei pyritty lajiston täydelliseen selvittämiseen, vaan mm. suojeluarvojen määrittämiseen uhanalaisen lajiston kautta. Alueen kasvilajistoa ei voi pitää täysin kartoitettuna ja alueella on todennäköisesti vielä kartoittamattomia lajeja ja esiintymiä. Luontotyyppitietojen perusteella voidaan kohdentaa lajistokartoituksia esimerkiksi lettokohteille. Tarkemmat tiedot alueiden luontotyyppi- ja kasvilajistokartoituksista ja niiden tuloksista esitetään luontoraportissa, joka julkaistaan Metsähallituksen julkaisusarjassa vuonna 2004.

Ennallistaminen ja luonnonhoito

Alueella ennallistetaan Keski-Lapin Life –projektin yhteydessä 10 hehtaaria metsää. Luonnonhoitotoimenpiteitä tai muita metsän ennallistamistoimia ei ole suunnitteilla. Metsätalouden piirissä olleilla, luonnonmetsiin kuulumattomilla, metsäalueilla ei katsota tällä hetkellä olevan ennallistamistarvetta, vaan ne jätetään kehittymään luontaisesti.

Seurannat

Alueella tullaan toteuttamaan petolintujen, Natura-luontotyyppien sekä vastuulajien seuranta. Tämä hoito- ja käyttösuunnitelma koskee ainoastaan Luiron soiden Natura 2000 –aluetta eikä siinä niin ollen oteta kantaa alueen ulkopuolella havaittuihin seuranta- tai tutkimustarpeisiin.

Linnusto

Suunnitelman lintuosioon on lisätty tiedot Suomen erityisvastuulajeista. Muutoin tarkemmat tiedot linnustosta löytyvät erikseen julkaistavasta luontoraportista, joka julkaistaan vuoden 2004 aikana Metsähallituksen julkaisusarjassa. Tavoiteraja-arvoja ei aseteta, vaan linnustonsuojelussa lähdetään siitä, että alueen säilyessä luonnontilaisena myös linnuston elinmahdollisuudet säilyvät. Linnuston seurannalla pyritään havaitsemaan rakentamisen ja lisääntyneen käytön mahdolliset vaikutukset linnustoon ja tällöin seurannan piirissä ovat myös muut kuin metsästettävät lajit. Direktiivin mukainen seuranta määrittelee ensisijaiset seurannan kohteet. Tietopohja metsästyksen vaikutuksista saadaan laajemmista selvityksistä, esimerkiksi metsähanhityöryhmän työn tuloksista. Metsähallitus ei laadi erityisesti suolinnuston tutkimiseen soveltuvaa menetelmää, mutta alue

LIITE 3. 2(4)

on käytettävissä tutkimuslaitoksille, mikäli tällainen tai muu hanke toteutuu. Alueelle ei sijoiteta siirrettäviä tarkkailulavoja. Mikäli lintumatkailu kasvaa ja opasvihkosille tulee kysyntää, harkitaan sellaisen laatimista resurssien puitteissa myöhemmin.

Retkeily, rakenteet, luontomatkailu ja opastus

Metsähallituksella ei ole tällä hetkellä muita rakentamissuunnitelmia Luiron soiden alueelle, mutta luontorakentamista ei ole suljettu pois. Paikallisilla hankkeilla toteutetut suunnitelmat ovat myös mahdollisia. Kairanaavan lintutornin korjaaminen toteutetaan Sokanaavan rakennustöiden yhteydessä keväällä 2004.

Opastusmateriaalina tulee toimimaan vuoden 2004 aikana julkaistava alue-esite. Kullakin Metsähallituksen luontokeskuksella on oma toiminta-alueensa, jonka suojelualueista voi saada tietoa ko. keskuksesta. Luiron soita lähinnä sijaitseva luontokeskus on Savukoskella. Matkailun yritystoiminnasta tehdään sopimus yrittäjän ja Metsähallituksen välille riippumatta yrittäjän kotipaikasta.

Jokamiehen oikeudet

Alueen jokamiehen oikeuksiin ei puututa hoito- ja käyttösuunnitelmassa. Jokamiehen oikeuksia ovat liikkuminen lihasvoimin, liikkuminen vesialueilla, tilapäinen leiriytyminen, rauhoittamattomien kukkien, marjojen ja sienien poimiminen sekä onkiminen ja pilkkiminen. Jokamiesoikeuksia eivät ole mm. maastoliikenne, kaatuneen puun tai muiden kasvinosien ottaminen ja tulenteko (kts. alla). Jokamiehen oikeuksia ei voi rajata liikkujan asuinpaikkakunnan tai edes kansallisuuden perusteella; kaikki oikeudet ja velvollisuudet koskevat jokaista. Jokamiesretkeilijän on muistettava vastuunsa ja liikuttava aiheuttamatta häiriötä luonnolle tai muille alueen käyttäjille.

Tulenteko

Tulenteko ei kuulu jokamiehen oikeuksiin, vaan sitä säätelee laki palo- ja pelastustoimesta. Lain mukaan tulentekoon vaaditaan aina maanomistajan lupa niin yksityisillä kuin valtion mailla ja metsäpalovaroituksen aikana tulenteko on kielletty. Ainoastaan hätätilanteessa saa tulen tehdä ilman maanomistajan lupaa. Metsähallitus alueen haltijana tarjoaa mahdollisuuden tulentekoon rakennetuilla tulipaikoilla Saarijärvensaajossa ja Särkilehdossa ilman erillisiä lupia. Alueelle ei suunnitella yleistä tulenteko-oikeutta, mihin vaikuttaa mm. laajempi linjaus vastaavan kokoluokan luonnonsuojelualueilla sekä vastuukysymys. Mikäli vanhaan eräperinteeseen liittyvää tulentekoa esiintyy muualla kuin tulipaikoilla, vastaa tulen sytyttäjä mahdollisista seurauksista. Tulenteko poronhoidon yhteydessä on luvallista poronhoitolakiin nojaten. Metsästysluvissa voidaan antaa lupa tulentekoon metsästyksen yhteydessä. Tulenteko vähäarvoisena pidetystä maapuusta ei tue luonnonsuojelun tavoitteita, sillä maatuva tai keloontunut puu lisää eliöstön monimuotoisuutta ja on siksi oleellinen tekijä luonnonsuojelun näkökulmasta. Tulipaikoilla käytettävä polttopuu tuodaan alueen ulkopuolelta.

Kalastus, jokien ruoppaaminen

Valtaosa alueen vesistöistä on yksityisiä tai yhteisiä vesialueita ja näin ollen niiden hallinta on omistajien tai osakaskuntien vastuulla. Metsähallituksen toimivaltaan ei kuulu yksityisten vesialueiden hoidon suunnittelu tai toteutus. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei puututa kalastustoimintaan. Vesillä liikkuminen ja rantautuminen ovat jokamiehen oikeuksia.

Vesialueiden osakkailla ja maanomistajilla on oikeus kulkea alueella sijaitseville jakokunnan vesialueille ilman erillistä lupaa vanhastaan käytössä olleita kulku-uria pitkin. Reitti (reitit) tulee määritellä karttatarkasteluna, mutta tarkempi linjaus määritellään sopimuksella tai tarvittaessa maanmittaustoimituksella.

Metsähallituksen toimivallassa ei ole ryhtyä yksityisten tai yhteisten vesialueiden kunnostamiseen. Valtioneuvoston periaatepäätöksen (vuodelta 1990) mukaan valtio osallistuu sellaisiin vesistönkunnostuksiin, joilla on huomattava yleinen merkitys vesistön käytön, hoidon tai suojelun edistämiseksi. Valtion osuus kunnostustöistä saa olla enintään 50%; tavoitteena on solmia hankkeista sopimus kunnan ja ympäristökeskuksen välille. Paikalliset asukkaat voivat tehdä kunnalle aloitteen asiasta ja vesistön käyttäjien sitoutuminen hankkeisiin on edellytys kunnostusten onnistumiselle. Kalataloudellisista kunnostustöistä antaa toimeksiannon TE-keskuksen kalatalousyksikkö. Vesipuidedirektiivin edellyttämien hoitosuunnitelmien ensimmäinen vesienhoitosuunnitelma astuu voimaan vuonna 2009.

Metsästy

Metsästyksen osalta suunnitelmaa on muutettu saatujen lausuntojen perusteella. Pyrkimyksestä siirtää hanhien ja vesilintujen metsästyksen alkamisen ajankohtaa on luovuttu. Luonnoksen kirjaus oli ristiriidassa metsästyslain kanssa ja se on muokattu vastaamaan niin metsästyslakia kuin nykyisiä metsästyskäytäntöjäkin. Vastuu riistakantojen kestävästä käytöstä ja sen suunnittelusta on riistaviranomaisilla, joiden kanssa neuvotellen päästään parhaaseen tulokseen alueen riistakantojen hoidossa. Metsähallitus ei halua eikä voi puuttua paikkakuntalaisten oikeuteen metsästää valtion mailla oman kotikuntansa alueella. Hirviseurueeseen kuuluvien ulkopaikkakuntalaisten lupa-ikäntäntö jatkuu ennallaan. Poikkeusluvista petojen hävittämiseksi päättää maa- ja metsätalousministeriö.

Metsästy- ja virkistysvyöhykkeitä ei perusteta; vastuullisen metsästyskäyttämisen sekä retkeilijöiden suvaitsevaisuuden toivotaan vähentävän näiden kahden käyttömuodon välille mahdollisesti aiheutuvia ristiriitoja. Riistanhoitotoimien suunnittelu ja toteutus on riistanhoitoviranomaisten vastuulla; Metsähallitus ei tule tekemään alueella riistanhoitotoimia.

Poronhoito

Poronhoitoa säätelee poronhoitolaki. Lain mukaan esteita saadaan rakentaa maa- ja metsätalousministeriön ja erotusaita sen viranomaisen luvalla, jonka hallinnassa alue on. Tilapäisen poroaidan rakentamiseen ei tarvita lupaa, mutta siitä on ilmoitettava hallinnoivalle viranomaiselle. Poltto- ja kotapuiden ottaminen on sallittu poronhoitotehtävissä. Hoito- ja käyttösuunnitelmalla ei puututa poronhoidon oikeuksiin kuten maastoliikenteeseen. Metsähallitus neuvottelee paliskunnan kanssa, mikäli poronhoidon käytännöissä tapahtuu muutoksia, joista voi olla luonnonsuojelullista haittaa.

Liikenne ja liikkuminen

Kaikki moottoroitu maastoliikenne (lukuun ottamatta maastoliikennelain mukaisia poikkeuksia) vaatii maastoliikenneluvan liikkujan asuinpaikkakunnasta riippumatta. Erityisillä syillä maastoliikenneluvan myöntämisen yhteydessä tarkoitetaan esim. kaadetun eläimen hakua maastosta. Mikäli vanhojen kulkureittien käyttö on mahdollista, suositaan niiden käyttämistä. Alueen halki

LIITE 3. 4(4)

kulkevaa moottorikelkkauraa ei siirretä. Matkailu- ja ohjelmapalveluyrittäjiä koskevat samat liikumista säätelevät lait kuin muitakin alueen käyttäjiä.

Moottorikelkkaurien virallistaminen vaatii tietöimituksen, mihin ei suojelualueilla ryhdytä. Uran muuttaminen reitiksi toteutetaan rasitteena. Alakölkään tien kunnossapitoyksiköt tarkastetaan tiekunnan kokouksessa vastaamaan nykyisiä käyttömääriä.

Hankeuusjako

Alueella ei ryhdytä hankeuusjakoon siihen sisältyvien pakkotoimenpiteiden vuoksi. Luiron soiden osalta on voimassa valtioneuvoston periaatepäätös (26.3.1981, liite 78A), jonka mukaan yksityismaiden lunastukseen ei mennä, vaan käytettävissä ovat ainoastaan vapaaehtoiset keinot eli kaupat, vaihdot ja rauhoitukset.

Muuta

Osallistaminen on sijoitettu oman alaotsikon alle (kts. kpl 1.3) ja kestävän käytön periaatteet on lisätty suunnitelmaan. Lapin ympäristökeskuksesta ei kutsuttu jäsentä suunnittelun työryhmään, mutta projektin koordinaattori (Lapin ympäristökeskuksessa) seurasi työn etenemistä sen kaikissa vaiheissa.

Suunnitelma vahvistetaan alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti vuoden 2004 aikana huolimatta koko Lapin aluetta koskevan suojelualueiden hoidon ja käytön yleissuunnittelutyön aikataulusta (2004–2005). Keski-Lapin Life-projektiin kuuluvien alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laatiminen ja vahvistaminen on sidottu projektin aikatauluun.

Suunnitelma on laadittu noudattaen Ympäristöministeriön ja Metsähallituksen ohjeita hoito- ja käyttösuunnitelmien teosta. Näissä ohjeissa on otettu huomioon niin kansallinen lainsäädäntö kuin eurooppalaisetkin direktiivit ja muut ohjeistukset.

Yksittäisillä suojelualueilla ei ole omia huoltomiehiä tai tutkijoita. Metsähallituksen luonnonsuojelualueiden hoito on jaettu alueellisiin työtimeihin, jotka vastaavat koko alueensa hoito- ja huoltotöistä. Pelkosenniemelle ei suunnitella toimipistettä Luiron soiden huoltotöiden takia. Uusia vakinaisia työpaikkoja ei synny.

Suunnitelma lähetettiin lausunnolle niihin kyläseuroihin, jotka ovat olleet aktiivisesti mukana hoito- ja käyttösuunnitelman kommentoimisessa jo aiemmin. Lausunto pyydettiin riistanhoitopiiriltä sekä Pelkosenniemen riistanhoitoyhdistykseltä; ei metsästysseuroilta.

Soistumisen estäminen Natura-alueen ulkopuolelle on mahdollista, mutta vaatii Natura-tarveharkinnan, sillä tällaisilla toimilla saattaa olla vaikutuksia Natura-alueen sisäpuolelle. Mikäli joltain taholta ilmenee tarvetta tällaiseen, on oltava yhteydessä Metsäkeskukseen ja Metsähallitukseen.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

Päiväys
Datum

Dnro
Dnr

20.9.2005

YM 7/5741/2004
YM 10/5741/2004
YM11/5741/2004
YM12/5741/2004
YM13/5741/2004

METSÄHALLITUS

26. 09. 2005

621/623/2004

Metsähallitus
PL 94
01301 VANTAA

Viite
Hänvisning

Metsähallituksen kirjeet 24.11.2004 Dnrot: 579-582, 621/623/2004

Asia
Ärende

Näätävuoma-Sotkavuoman, Viiankiaavan, Teuravuoma-Kivijärvenvuoman, Luiron soiden ja Joutsenaapa-Kaita-aavan Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien vahvistaminen

Metsähallitus on viitekohdassa mainituilla saatekirjeillään lähettänyt ympäristöministeriölle Näätävuoma-Sotkavuoman, Viiankiaavan, Teuravuoma-Kivijärvenvuoman, Luiron soiden ja Joutsenaapa-Kaita-aavan Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat luonnonsuojelulain (1096/1996) 19 §:n mukaista vahvistamista varten. Metsähallitus on pyytänyt suunnitelmista luonnosvaiheessa tarpeelliset lausunnot, joiden perusteella ne on viimeisteltävä ministeriöön vahvistettavaksi tullessaan muotoon. Ympäristöministeriöllä on ollut mahdollisuus tutustua suunnitelmista annettuihin lausuntoihin.

Metsähallituksen laatimat, edellä mainitut Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat koskevat valtion omistamia soidensuojelualueita (laki 851/1988) ja niihin liittyviä Metsähallituksen hallinnassa olevia suojeluohjelmakohteita. Soidensuojelualueiden perustamiseen liittyvässä asetuksessa (1988/852, 4 §) säädetään myös, että alueelle mahdollisesti laadittavan hoito- ja käyttösuunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö. Mainitut viisi suojeluetta muodostavat kukin oman Natura 2000 -verkostoon liitetyn aluekokonaisuuden, joten tämän koko suojeltavan alueen kattavan, kohdekohtaisen hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen on perusteltua. Suunnitelmat ovat tietopohjaltaan kattavia ja kyseessä olevien Natura-alueiden hoidolle ja käytölle asetetut tavoitteet ovat myös sopusoinnussa ao. soidensuojelualueista annettujen säädösten tavoitteiden ja perustamistarkoituksen kanssa.

Kussakin hoito- ja käyttösuunnitelmassa on myös arvioitu, että suunnitelmassa esitetyt käyttömuodot ja toimenpiteet yksinään tai yhdessä eivät vaaranna ao. Natura 2000 -alueiden lajeja ja luontotyyppejä, joiden perusteella alueet on liitetty Natura 2000 -verkostoon. Pitkällä aikavälillä suunnitelmien toteuttaminen vaikuttaa myönteisesti sekä Natura-alueiden luontotyypeihin että luontodirektiivin liitteen II lajeihin. Ministeriö katsoo, että suunnitelmissa esitetyt arviot perustuvat riittävään tietoon ja jo saatuihin kokemuksiin muilta suojelualueilta, joten hankkeiden vaikutuksia Natura 2000 -alueisiin ei ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

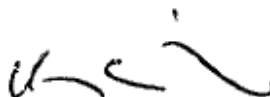
Metsähallituksen laatimat ehdotukset Näätävuoma-Sotkavuoman, Viiankiaavan, Teura-
vuoma-Kivijärvenvuoman, Luiron soiden ja Joutsenaapa-Kaita-aavan Natura 2000 –
alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiksi täyttävät tehtävänsä ko. luonnonsuojelualueiden ja
sellaisiksi varattujen alueiden hoitoa ja käyttöä ohjaavina asiakirjoina. Ympäristöministeriö
vahvistaa nämä hoito- ja käyttösuunnitelmat viitekohdassa mainittujen Metsähallituksen
saatekirjeiden liitteinä esitettyjen suunnitelmien mukaisina.

Luonnonsuojelujohtaja

Ilkka Heikkinen

Luonnonsuojeluvalvoja

Pekka Salminen

TIEDOKSI

Lapin ympäristökeskus
Lapin liitto
Kittilän, Kolarin, Pelkosenniemen, Savukosken ja Sodankylän
kunnat
Lapin luonnonsuojelupiiri

Vuonna 2006 ilmestyneet Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 154 Laitinen, Tiina 2006: Tikankontin (*Cypripedium calceolus* L.) tila Suomessa. 96 s.
- No 155 Perttula, Minttu 2006: Suomen kansallispuistojärjestelmän kehittyminen 1960–1990-luvulla ja U.S. National Park Servicen vaikutukset sen hoitokäytäntöihin. 66 s.

Sarja B

- No 77 Luhta, Pirkko-Liisa & Moilanen, Eero 2006: Iijoen kunnostettujen jokien kalataloudellinen seuranta 2000–2004. 81 s.

Sarja C

- No 1 Metsähallitus 2006. Kurjenrahkan kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 68 s.
- No 2 Metsähallitus 2006. Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. 61 s.
- No 3 Metsähallitus 2006. Parikkalan Siikalahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 169 s.
- No 4 Metsähallitus 2006. Koitajoen Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 77 s.
- No 5 Metsähallitus 2006. Mietoistenlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. 92 s.
- No 6 Metsähallitus 2006. Levanevan hoito- ja käyttösuunnitelma. 66 s.
- No 7 Metsähallitus 2006. Joutsenaavan–Kaita-aavan hoito- ja käyttösuunnitelma. 48 s.

ISSN 1796-2943
ISBN 952-446-490-X (pdf)

Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

www.metsa.fi/hks